

Riksdagens protokoll

1980/81:152

27 maj 1981

Debatter m. m.

Onsdagen den 27 maj

Riktlinjer för energipolitiken, m. m. (forts.)	3
Den ekonomiska brottsligheten	45
Vissa arrendefrågor	48
Meddelande om fråga 1980/81:439 av Märten Werner (m) om tullens möjligheter att undersöka misstänkta narkotikasmugglare	55

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 27 maj

Näringsutskottets betänkanden

1980/81:60 om riktlinjer för energipolitiken	3
1980/81:61 om tilläggsbudget III: industridepartementet	3

Civilutskottets betänkande

1980/81:37 om riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m.	3
---	---

Justitiekammarens betänkanden

1980/81:40 om den ekonomiska brottsligheten (förnyad behandling) ling)	45
1980/81:39 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden ...	48

Lagutskottets betänkande

1980/81:30 om vissa arrendefrågor	48
---	----

1980/81:152

Onsdagen den 27 maj

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 19 innevarande månad.

2 § Förste vice talmannen meddelade att *Margit Odelsparr* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för *Thorbjörn Fälldin* fr. o. m. den 31 maj och att *Björn Eliassons* förordnande därmed upphört.

3 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1980/81:39, 41 och 42

Socialutskottets betänkanden 1980/81:36 och 43 - 46

Kulturutskottets betänkande 1980/81:28

Utbildningsutskottets betänkanden 1980/81:33 - 36 och 40

Trafikutskottets betänkanden 1980/81:32 - 34

Näringsutskottets betänkande 1980/81:66

Civilutskottets betänkande 1980/81:42

4 § **Riktlinjer för energipolitiken, m. m. (forts.)**

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkanden 1980/81:60 och 61 samt civilutskottets betänkande 1980/81:37.

Anf. 1 OLLE SVENSSON (s):

Fru talman! Frågan om energiverkets lokalisering har tagits upp i inte mindre än 16 motioner. I två motioner, en från *Bernt Ekinge* i Nyköping och en från oss sörmländska socialdemokrater, har föreslagits att verket skall lokaliseras till Nyköping och Studsvik. I vår motivering har vi inte enbart framfört regionalpolitiska skäl. Vi har också pekat på närheten till berörda myndigheter och den anknytning Nyköping har till energiområdet genom att Studsvik Energiteknik AB finns i kommunen. Studsvik, som är en

Onsdagen den
27 maj 1981

Riklinjer för energipolitiken, m. m.

forskningsstation, har Sveriges största samlade resurser för avancerad energiforskning och utveckling. Förutom forskning om kärnteknik bedrivs forskning rörande ny energiteknik, dvs. områdena biosystem, fjärrvärme, solenergi, värmekraftteknik och metanol. Därutöver bedriver skogshögskolan i Studsvik försöksodling av energiskog.

Med hänsyn till organisationskommitténs utredningsuppdrag, vilket skall redovisas den 1 september i år, finner utskottsmajoriteten att riksdagen inte bör göra något med anledning av motionerna om energimyndigheternas lokalisering. I avvaktan på den utredningen kommer vi som väckt motion nr 1978 att stödja utskottets förslag.

Både under den allmänna motionstiden och i anslutning till propositionen har jag medverkat till motioner om verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB.

Den ena motionen tar sikte på att få slut på långhalandet i fråga om beslutet om R 2-reaktors i Studsvik framtid. En synnerligen grundligt utförd och representativt sammansatt utredning har utmynnat i ett klart förord för fortsatt drift. Som motiv för detta förslag anfördes att den tekniska och vetenskapliga kompetens som finns samlad kring R 2-anläggningen är en väsentlig tillgång i det fortsatta arbetet för kärnkraftens säkerhet. Utredningen fann att statsanslaget till driften av R 2-anläggningen bör bibehållas och att systemet för anslag bör utformas så, att kostnadsändringar kan ske efter enhetliga principer. I vår motion hemställes om ett snabbt positivt ställningstagande till R 2-reaktors framtid.

Jag uppfattar det som mycket värdefullt att utskottet gör ett tillkännagivande till regeringen med anledning av vår motion. I detta understryks vad även föredraganden medgett, nämligen att det är nödvändigt att vi i Sverige kan vidmakthålla en samlad, stark och kompetent utredningsresurs inom området. I utskottsbetänkandet finns också en hänvisning till utredningens bedömning att endast begränsade delar av den svenska reaktorbaserade naturvetenskapliga forskningen skulle kunna överleva, om R 2-anläggningen avvecklas.

Näringsutskottet är helt på den linje som vi företräder i motionen då det enhälligt skriver:

”Med hänsyn särskilt till den naturvetenskapliga grundforskningens behov och behovet av kärnbränsleutveckling inom landet bör enligt utskottets mening frågan om R 2-reaktors fortsatta verksamhet snarast – såsom förutsatts i propositionen – prövas på grundval av utredningens betänkande.”

I en annan motion med mitt namn först kräver vi att regeringen snarast bör utarbeta planen rörande en långsiktig utbyggnad av naturvårdsverkets resurser, för att man bättre skall kunna beakta de hälso- och miljöproblem som kan antas uppstå vid användningen av kol och bränsle. Framläggande av en sådan plan från regeringens sida har tidigare begärts av riksdagen. Utskottsmajoriteten vill inte godta vår motion, men våra synpunkter har förts fram i reservation 21, som jag yrkar bifall till. I övrigt hänvisar jag till Svante Lundkvists anförande i går.

Anf. 2 PAUL JANSSON (s):

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Fru talman! Frågan om Ranstadsverkets framtida existens har genom åren utvecklats till en lång lidandets historia för olika parter. Det är väl få anställda vid industrier i vårt land som på motsvarande sätt har kastats mellan hopp och förtvivlan om huruvida de skall få behålla sina jobb eller ej.

De mycket duktiga arbetarna, tjänstemännen och forskarna i Ranstad har utan egen förskyllan kommit att bli brickor i ett politiskt spel kring vår energi- och miljöpolitik. Detta politiska spel har under de borgerliga regeringarnas tid kommit att handla främst om huruvida vi skall bryta uran i Sverige eller inte.

Sedan 1950-talet har samhället satsat snart 1 miljard kronor i Ranstad, och personligen anser jag att det vore orimligt om samhället inte skulle få någon utdelning på detta kapital. Jag vill därför med skärpa vända mig mot vissa politiker och miljögrupper som påstår att Ranstad enbart skulle vara att betrakta som en urangruva. I Billingskiffrarna finns många värdefulla beståndsdelar, där uranet som bekant utgör endast en tredjedel. Resten är andra, för svensk industri viktiga mineraler, som vi nu får importera från utlandet.

I Ranstad finns samlat ett unikt kunnande då det gäller att bearbeta alunskiffer. Det är ingen överdrift att påstå att tekniker och forskare vid Ranstadsverket tillhör de bästa i världen då det gäller bearbetning och processutveckling på detta område. Detta för landet värdefulla kunnande är nu på väg att skingras genom ASA:s beslut att lägga ned verksamheten i Ranstad på grund av att man saknar medel för vidare forsknings- och utvecklingsarbete.

Som vi framhållit i vår partimotion 1976, som väckts i anledning av proposition 1980/81:90, kan de svenska alunskiffrarna väsentligt bidra till att förbättra vår ekonomi, handelsbalans, försörjningstrygghet och inte minst vår sysselsättning.

Det förtjänar alltså att påpekas i denna energipolitiska debatt, då vårt land befinner sig i djup ekonomisk kris och där vårt stora oljeberoende är en av orsakerna, att alunskiffrarna i landet är den ojämförligt största fossila bränslereserv som vi förfogar över. Tillgången på alunskiffrar i Sverige är faktiskt tillräcklig för att kunna tillgodose landets energibehov under överskådlig tid. Även om man inte gjort någon totalinventering, så har den mineralpolitiska utredningen beräknat att värmeinnehållet i skiffrarna motsvarar ca 5 000 miljoner ton olja. Detta skulle motsvara en svensk oljekonsumtion på nuvarande nivå under 150 år.

Fru talman! Nu står jag inte här och påstår att vi plötsligt skulle stänga av all oljetillförsel till vårt land, sätta i gång en storbrytning av våra skiffrar och hålla på med detta i 150 år för att undvika oljan. Det är naturligtvis inte möjligt. Däremot framstår det som ytterst rimligt att vi rustar oss för att ta till vara och hushålla med i varje fall en del av de stora bränslereserver som vi ändå har i våra skiffrar och framför allt att vi gör detta på ett sätt som är acceptabelt från miljösynpunkt.

I våra alunskiffrar finns förutom uran en mängd värdefulla beståndsdelar

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

som svavel, kalium, fosfor, kväve, aluminium, magnesium, titan, zirkonium, vanadin, molybden, krom, kobolt, nickel m. m. Detta är sådana ämnen som svensk industri behöver och som vi nu importerar. Därför anser vi det vara självklart att regeringen omgående sätter i gång en totalberäkning när det gäller vår alunskifferreserv och satsar på forskning och utveckling för att göra det möjligt att med minimala skador på miljön använda våra skiffrar.

AB Svensk Alunskifferutveckling, ASA, har under en följd av år bedrivit ett arbete i syfte att utveckla processer för fullutvinning ur de svenska alunskifferarna. Detta utvecklingsarbete har huvudsakligen ägt rum i Ranstad. Sedan ASA nu har konstaterat att uranbrytning i Ranstad inte är kommersiellt lönsam, bl. a. beroende på att världsmarknadspriset ligger så pass lågt, har man som bekant inte fullföljt den ansökan som var avsedd att inges i det här avseendet. Därför kan man nu lugna alla oroliga med att någon uranbrytning i Ranstad i varje fall inte f. n. är aktuell.

Bolaget vill däremot vidareutveckla en process som gäller förgasning av kerogen. Denna process är helt oberoende av uranutvinning. De utredningar som bolaget gjort visar att det är tekniskt och ekonomiskt möjligt att utnyttja kerogenet för förgasning för exempelvis metanolutveckling. Denna process vill man därför få möjlighet att utveckla vidare. Den 15 augusti i fjol ansökte ASA om ett anslag på 93 milj. kr. för budgetåren 1981/82–1983/84 för att i pilotskala utveckla förgasningen av alunskiffer.

Nu har regeringen tyvärr inte alls tagit ställning till denna ansökan i den nu aktuella propositionen. Detta är utomordentligt olyckligt. Det finns nämligen, som jag antydde tidigare, en allvarlig risk för att den kompetens som byggts upp vid ASA i Ranstad nu kommer att gå förlorad på grund av regeringens oförmåga att fatta beslut i sådana här viktiga frågor. Om ingenting snabbt görs på detta område, får vi befara att våra möjligheter att i framtiden utnyttja alunskifferarna allvarligt kommer att försämrats.

Dess bättre kan vi med glädje konstatera att ett enhälligt näringsutskott, där även centerpartisterna är med som undertecknare, uttalar att ASA bör få möjligheter att fortsätta sina forsknings- och utvecklingsinsatser i Ranstad. Man skriver nämligen så här på s. 78 i betänkandet:

”Den inom ASA bedrivna termiska processutvecklingen bör, som regeringen förutsätter, fortsätta med det s. k. MEFOS-projektet i Luleå. Inom ramen för anvisade lånemedel – 128 milj. kr. (s. 70) – bör därjämte säkras fortsatta FoU-insatser i Ranstad med inriktning främst på metanolutvinning under åtminstone treårsperioden 1981/82–1983/84.

Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen av här angiven innebörd.”

Fru talman! Detta uttalande betraktar jag som en stor framgång inte bara för oss motionärer, utan även för landets framtida energiförsörjning och inte minst för de anställda i Ranstad, som nu rimligen bör få en ny chans att fortsätta sitt mycket värdefulla och skickliga arbete på det här området.

Jag utgår nu ifrån, fru talman, att regeringen omgående effektuerar denna beställning från utskottets och riksdagens sida och ger ASA möjlighet att fortsätta sitt utvecklingsarbete i Ranstad. Det är nämligen bråttom härvidlag, eftersom verksamheten i Ranstad annars kommer att avvecklas

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

under innevarande år, och då kommer de kunniga jobbarna, forskarna och teknikerna att skingras.

Fru talman! Slutligen konstaterar jag med tillfredsställelse att utskottet även har ställt sig bakom en beställning hos regeringen om en parlamentarisk kommitté för vår energipolitik. Bl. a. detta krav har vi framfört i våra motioner 1901 och 1976. Jag har fattat det så att även detta arbete med fördel kan skötas inom denna kommitté. Eftersom jag vet att Egon Jacobsson senare i debatten kommer att närmare ta upp våra resonemang i motion 1901, skall jag inte närmare utveckla dem nu.

Fru talman! Jag har för min del inget annat yrkande än bifall till de socialdemokratiska reservationerna. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Sven-Gösta Signell och Jan Fransson (båda s).

Anf. 3 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Jag tror att det när det gäller Ranstad är viktigt att konstatera att vad utskottet gör är att inte anvisa eller föreslå en enda ny krona i anslag. Den ansökan om 93 miljoner som Paul Jansson talade om har tidigare avslagits av regeringen.

Utskottet har enligt ställt sig bakom tanken att bevara en viss forskningsinsats i Ranstad. Det är i första hand motiverat av att det här finns olika utvecklingsmöjligheter, även sådana som med mera begränsade eller inga miljöförstörande konsekvenser kan ge värdefulla resultat när det gäller utnyttjande av skiffrarna.

Men framför allt innebär den stora vikt som Paul Jansson lägger vid vad utskottet anför på s. 78 en kanske icke obetydlig övervärdering. ASA har hela tiden haft och har fortfarande möjlighet att inom ramen för anvisade lånemedel bibehålla viss forskningsinsats. Den möjligheten pekar vi på i utskottet, och vi förutsätter att ASA utnyttjar den. Det är utskottets ställningstagande.

Anf. 4 PAUL JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Ivar Franzén känner ett behov av att frälsa sin centerpartistiska själ i detta avseende. Förmodligen har han av centerpartisterna i Skaraborgs län fått "bassning" för att han suttit med i utskottet och gått med på denna skrivning. Det är det som gör att han nu med denna brasklapp, som en känd biskop använde en gång i tiden, försöker nedvärdera betydelsen av vad utskottet skrivit i sitt betänkande. Men jag har inte kunnat fatta det annorlunda, när utskottet klart anger en tidpunkt och säger att man i Ranstad under dessa tre år skall ha möjlighet att fortsätta sitt utvecklingsarbete när det gäller förgasning av kerogen, än att det måste innebära något. Man håller väl inte på och undersöker, utvecklar och forskar för ro skull?

Jag tolkar det så att det är en vilja att bevara detta kunnande i vårt land som

utskottet här ger uttryck för – sedan må Ivar Franzén försöka nedvärdera denna skrivning hur mycket han vill. Den tolkningen gör jag i detta sammanhang, och jag kan garantera Ivar Franzén att jag fortsättningsvis kommer att med all möjlig observans bevaka hur den här utvecklingen blir. Är det så att Ivar Franzén försöker backa ut från vad han nu varit med om att skriva i betänkandet så är det hans sak, men jag förmodar, som jag sade inledningsvis, att han fått "bassning" av centerpartisterna i Skaraborg.

Anf. 5 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Vad jag här gör är att försöka ge en riktig beskrivning av vad utskottet i enighet har beslutat. Jag har mycket goda kontakter såväl med centerpartister vilka berörs av denna fråga på det lokala planet som med centerpartister vilka måste se den i mera nationell bemärkelse.

Jag tycker bara att det är beklagligt att man försöker göra det här beslutet till något som skulle innebära ett nytt ställningstagande. Det är inte så, utan det är fråga om att bevara en viss forskningsinsats, som främst skall vara inriktad på metanolframställning. Vi har ställt upp bakom det. Men det finns inte någonting i utskottets ställningstagande som har anknytning till de 93 miljoner i anslag som Paul Jansson talade om, utan det är fråga om att med medel inom ramen för tidigare anvisade 128 miljoner bevara en viss forskningsinsats i Ranstad, med speciell inriktning på metanolframställning.

Jag har tidigare sagt att vissa framtidsvisioner på det här området kan vara värda att undersöka. De kan väl uppfylla de krav på miljö, naturskydd osv. som vi i centerpartiet alltid ställer och som också socialdemokraterna brukar säga sig vilja ställa upp på. Det vore bra om ni även i denna fråga ville undvika att tala med dubbel tunga.

Anf. 6 PAUL JANSSON (s) replik:

Fru talman! Om Ivar Franzén anser att jag talar med dubbel tunga, så vet jag inte vad han har fått det ifrån. Jag talar om just den skrivning som utskottet har gjort beträffande fortsatt forskning och utveckling vid Ranstad.

Vi har när det gäller miljön hela tiden sagt att vi icke accepterar brytning av skiffrarna vid Ranstad och i Billingen som skulle utgöra ett stort hot mot vår miljö. Jag sade ju också i mitt anförande här att det verkligen finns anledning att forska vidare på det området för att se hur man skall kunna ta till vara skiffrarna på ett miljövänligt sätt. Därvid utgår jag från att också Ivar Franzén måste inse att det finns en enorm bränslereserv i våra alunskiffrar, även om man bortser från uranet. Det är faktiskt så.

För att få frågan ordentligt utredd har vi motionsledes krävt att få den här undersökningen genomförd. Vi utgår från att den kommitté som kommer att tillsättas – och vilken alla är ense om – skall se även på den här sidan av saken. Vilka möjligheter har man att på ett miljövänligt sätt utnyttja i varje fall en del av våra skiffrar? Hur kan denna utveckling ske ekonomiskt och sysselsättningsmässigt? Och vad kan den betyda, om inte annat så för vårt

lands bytesbalans?

Vi är medvetna om att våra skiffrar är en icke förnybar resurs men ändå en inhemsk resurs som vi kan använda för att minska vårt behov av importerad olja. Det resultatet trodde jag att också Ivar Franzén var intresserad av att nå.

Men faktum kvarstår att jag har min tolkning av vad utskottet anför och att Ivar Franzén försöker nedvärdera den tolkningen. ASA har bett regeringen att få medel för att kunna fortsätta sin forsknings- och utvecklingsverksamhet, *men regeringen har sagt nej*. Nu säger riksdagen till regeringen att den möjligheten skall föreligga. Detta är ett klart ställningstagande från riksdagens sida, och det anser jag som en klar framgång.

Förste vice talmannen anmälde att Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 7 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag har med stort intresse avvaktat de betänkanden som ligger på kammarens bord just nu, både på grund av deras allmänna innehåll och med anledning av att där behandlas sju motioner på vilka mitt namn står först och dessutom en motion som jag har väckt tillsammans med Birgitta Hambræus. Men, fru talman, jag lovar att jag inte skall kommentera alla dessa motioner och den behandling som de har fått av de berörda utskotten. Jag tänker bara ta upp några, som jag tycker, centrala frågor i den energiproblematik som vi har att behandla här i dag.

Huvudmålen för den svenska energipolitiken framöver har sagts vara att vi skall avveckla kärnkraften – litet för sent, men ändå – och minska oljeberoendet. Vi skall satsa på att på sikt få ett energisystem, baserat på förnybara och helst inhemska energikällor, som ger minsta möjliga miljöpåverkan.

Sett ur centerns synpunkt finns det anledning att med tillfedsställelse notera den samstämmighet som nu finns om dels att kärnkraften inte är någon bra energikälla att satsa på för framtiden, dels att vi i stället skall skapa ett energisystem som så långt som möjligt baseras på förnybara och inhemska energikällor. Att den här omställningen kommer att gå alldeles för långsamt och kommer att innehålla alldeles för mycket kärnkraft under övergångstiden finns det anledning att beklaga. Det kommer att skapa en del problem för oss under tiden – den saken är helt klar. Men huvudinriktningen tycker jag ändå är bra.

För att nå de här målen är det vissa krav vi måste uppfylla. Ett sådant krav är att undvika bindning vid en alltför hög elanvändning, eftersom det trots allt finns anledning att räkna med att många av de energikällor vi kommer att ha i framtiden framför allt kommer att vara lämpade för att producera värme och inte för att producera elektricitet. Därför gäller det att vi inte binder oss för en för hög elanvändningsnivå.

Det här kan bli problematiskt, fru talman, eftersom vi förbyggt oss på kärnkraften. Vi har så många kärnkraftverk i landet att vi har vissa problem

att bli av med all den här strömmen på ett vettigt sätt. Vi kommer alltså att försöka prångla ut den här strömmen på olika sätt och pressa upp elanvändningsnivån långt utöver det som motsvarar en spontan efterfrågan. Då gäller det att se till att de här områdena för elanvändning blir sådana att det blir lätt att gå över till annan energikälla den dag vi skall avveckla kärnkraften.

Här kommer man naturligtvis in på det som behandlas i civilutskottets betänkande, nämligen frågan om ett elvärmeförbud. Den s. k. elanvändningskommittén hade som en av sina huvuduppgifter att lägga fram förslag om förbud mot direktverkande elvärme. Dess ordförande Hadar Cars stod här i talarstolen i går och erkände att det som elanvändningskommittén föreslog inte var ett förbud mot direktverkande elvärme utan vissa restriktioner när det gäller elvärme. Jag tycker att det här var ett mycket intressant och avslöjande erkännande. Det innebär nämligen att ett av alternativen i folkomröstningen, nämligen linje 2, därmed klart har svikit en av grundpelarna i sin argumentation. Det var nämligen ett mycket viktigt inslag när det gäller trovärdigheten i linje 2:s avvecklingsplan att man skulle ha ett förbud mot direktverkande elvärme. Nu står fadern för det förslag som vi i dag skall ta ställning till och erkänner i kammaren att detta inte är ett förbud mot direktverkande elvärme utan endast begränsningar. Det här tycker jag är väldigt allvarligt.

Jag var själv med i elanvändningskommittén. Jag vill betona att kommittén inte var enig när det gällde att forma de här restriktionerna. För min del ville jag ha en modell som verkligen innebar ett reellt förbud med vissa dispensmöjligheter. Den stora praktiska skillnaden mellan mitt förslag och majoritetens var att jag ville ha betydligt strängare krav när det gällde de energisnåla hus som i framtiden skulle få ha direktverkande elvärme. Enligt min uppfattning skall det bara vara extremt energisnåla hus som i framtiden skall få ha direktverkande elvärme. Detta har jag också fört fram i en motion, eftersom jag med beklagande konstaterat att också propositionen har följt upp elanvändningskommitténs mycket dåliga och urvattnade förslag på den här punkten.

Det här är en väldigt viktig fråga. Även om det kan hävdas att direktverkande el kortsiktigt har vissa ekonomiska fördelar, är det helt klart att om vi skulle få direktverkande el i en mycket stor del av vårt bostadsbestånd i framtiden, så innebär det en stark spärr när det gäller att frigöra oss från elberoendet.

Den dag vi försöker frigöra oss från eller minska elberoendet måste exempelvis en mängd småhusägare ta ställning till om de skall slänga ut sina elradiatorer för att kanske i stället i efterhand bygga in ett vattenburet system. Det är bara att konstatera att många inte kommer att göra det. Därför innehåller, fru talman, utskottets förslag på den här punkten allvarliga brister. Jag kan inte godta det förslaget utan yrkar bifall till min motion i den här frågan.

En annan viktig uppgift som vi står inför är att minska oljeberoendet. Det tycker jag att vi framför allt skall göra genom att ta vara på inhemska,

alternativa bränslen. Men vi tvingas naturligtvis också acceptera en viss kolanvändning. När vi gör det, så spelar det stor roll vilka miljökrav vi ställer på kolet. Vid en yttlig genomläsning av betänkandet kan man få intrycket att det på den här punkten finns delade meningar mellan riksdagsmajoritet och socialdemokrater. Men om man börjar tränga in i betänkandet och jämför vad som står i den socialdemokratiska reservationen och i utskottsmajoritetens skrivning, så upptäcker man att det faktiskt står precis samma saker. Därför kan man fråga sig vilket motivet är för den socialdemokratiska reservationen.

Utskottsmajoriteten har, som jag tycker, på ett välbehövligt sätt skärpt miljökraven i förhållande till propositionen. Dels har man skärpt de miljökrav som skall gälla omedelbart, dels har man sagt att riksdagen skall återkomma till denna fråga nästa år. Det underströk statsministern i går genom att utlova ytterligare en proposition. Dels har man framhållit – och det är inte minst viktigt – att en fortsatt sträng praxis skall gälla i den praktiska tillämpningen.

Vad säger då socialdemokraterna? Jo, de har en mycket yvig och luddig beskrivning av den praxis som har gällt hittills. I sin reservation säger de att denna stränga praxis skall gälla även i fortsättningen. Jag vet inte vilken skillnad det är mellan att, som socialdemokraterna säger, en sträng praxis skall gälla även i fortsättningen och att, som majoriteten säger, en fortsatt sträng praxis skall gälla. Uppenbarligen tror socialdemokraterna att det är en skillnad. Vad som står helt klart för den som läser reservationen är att socialdemokraterna inte har bundit sig vid naturvårdsverkets normer på detta område, vilket tidigare har gjorts gällande i debatten. Vad man binder sig för är alltså bara hittillsvarande praxis.

Det andra socialdemokratiska förslaget är att regeringen skall återkomma med förslag till strängare regler för kolanvändning. Jag kan bara konstatera att det är något som regeringen kommer att göra. Det säger utskottsmajoriteten, och det omtalade statsministern i går.

Fru talman! Jag måste säga att av alla onödiga reservationer så hör väl den socialdemokratiska reservationen när det gäller kolmiljökraven till de allra onödigaste. Den enda skillnaden mellan den socialdemokratiska reservationen och utskottsmajoritetens skrivning är att den förra är betydligt luddigare och diffusare. Jag kan inte befria mig från misstanken att vi, om den socialdemokratiska reservationen mot förmodan skulle antas, får ett sämre läge med mindre strikta regler i fråga om kolmiljön än om utskottsmajoritetens förslag vinner.

En fråga som ligger mig, såsom kommande från Stockholmsregionen, särskilt varmt om hjärtat är naturligtvis energiförsörjningen i Storstockholmsområdet. Där har det interkommunala samarbetsorganet STOSEB koncentrerat sig mycket på projektet att bygga en hetvattenledning från Forsmark. En huvudanledning till att intresset för denna Forsmarksledning är så stort är just svårigheterna att göra sig av med all elektrisk ström. Därför vill man dra ned på elproduktionen i Forsmark och använda hetvattnet i stället.

Nu finns det många starka motiv för att inte acceptera en sådan hetvattenledning. Dels kan man vara mycket tveksam till om projektet är ekonomiskt berättigat. Tekniken är ju väldigt osäker när det gäller så stora transporter av hetvatten. Dels kan detta innebära en form av bindning till kärnkraften. Det är inte så att man måste ha ett kärnkraftverk i andra ändan, men om man skall elda med kol i framtiden är det inte särskilt vettigt att göra det i Forsmark. Därför är risken mycket stor att hetvattenledningen i framtiden skulle kunna åberopas som ett motiv för att fortsätta med kärnkraft.

Men det kanske allra allvarligaste är att hetvattenledningen och det värmesystem som den representerar innebär att man får ett uppvärmningssystem med höga kapitalkostnader och låga rörliga kostnader i Stockholmsregionen. Och det innebär i sin tur att det kommer att bli dålig lönsamhet för alla strävanden att i Stockholmsområdet hushålla med energi och införa alternativa energikällor. Därför, fru talman, vill jag hävda att hetvattenledningen strider mot riksdagens uttalade övergripande målsättning att vi skall sträva mot ett energisystem, baserat på helst inhemska och förnybara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Och när man skall bygga upp ett värmesystem för Stockholm, tycker jag att man skall se till att det överensstämmer med nationens övergripande energipolitiska mål. Stockholmsregionen får inte kasta loss från landet i övrigt och bedriva sin egen energipolitik.

I en motion undertecknad av ett antal centerpartister från Stockholmsregionen har vi skisserat principerna för ett annat energisystem, baserat på flera energikällor, energihushållning, värmepumpar, utnyttjande av Nynäskombinatet m. m. Vi kräver att det alternativet skall utredas ordentligt.

På den här punkten har vi fått utskottets stöd. I betänkandet finns uttalat ett krav att man skall utreda sådana alternativ ordentligt, innan man tar ställning. Jag vill notera det med mycket stor tillfredsställelse. Nu är det naturligtvis ett ansvar för de kommunala organen i Stockholmsregionen att se till att en sådan decentraliserad uppvärmning i Stockholmsregionen verkligen utreds på ett seriöst sätt. Jag är säker på att om man gör det kommer Forsmarksalternativet att framstå i all sin orimlighet och gå till historien som ett misslyckat gigantprojekt som lyckligtvis aldrig blev utfört. Jag tycker att utskottets ställningstagande är en viktig pekpinne till STOSEB, som hittills har varit alldeles för ensidigt bundet till Forsmarksalternativet.

Jag vill till sist, fru talman, göra en liten randanmärkning till. Det gäller energiverket. Jag tycker det är mycket tillfredsställande att vi nu kommer att få ett samlat statligt myndighetsansvar på energiområdet. Jag tycker också det är viktigt att detta verk liksom andra nya verk placeras utanför Storstockholmsområdet – det är en viktig decentraliseringsåtgärd. Men jag vill gärna skicka med på vägen att detta inte bör utesluta en placering inom Stockholms län. Det finns delar av Stockholms län som inte tillhör Storstockholmsområdet – jag tänker särskilt på Norrtälje. Jag vill gärna att

man i raden av orter som kan bli aktuella inte skall glömma bort Norrtälje, som kan vara ett attraktivt alternativ för en verksplacering och varför inte för detta verk.

I detta anförande instämde Stina Andersson (c).

Anf. 8 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! ELAK, elanvändningskommittén, var enig om att utforma förslag till restriktioner mot direktverkande elvärme, av det slag som jag redovisade i går och som nu också återfinns i regeringens proposition och i utskottets hemställan. I det avseendet var Pär Granstedt, som tillhörde elanvändningskommittén, helt överens med kommittén. Han ville dock – jag vill gärna göra det tillägget – sträcka sig längre i fråga om restriktioner och gå hårdare fram än vad kommitténs majoritet ville, och det har han redovisat här i dag.

Innebörden i det här förslaget är att man inte skall få använda direktverkande el vid nyttillkommande permanentbebyggelse, men från den regeln anger vi ett antal undantag. Man skall t. ex. få använda direktverkande el i industrins och jordbrukets processlokaler, i vissa fall inom sjukvården och för att skydda värdefull kulturbebyggelse osv.

Det finns alltså ett antal undantag från den regel om vilka vi alla var överens. Sedan har det också gällt att utforma ett särskilt undantag, som skulle gälla energisåla hus. Det är med denna utgångspunkt jag tycker att man kan säga att det inte var fråga om något förbud mot direktverkande el, utan att man ställde upp villkor för att få använda direktverkande el. Vi kan med samma fog säga exempelvis att det råder förbud mot att gå på teater i Sverige – villkoret för att komma in är att man köper biljett. Det blir alltså litet grand fråga om vilka ord man vill använda, men det är alldeles klart att det är en restriktiv användning av direktverkande el i ny permanentbebyggelse som avses.

För Pär Granstedts uppbyggelse vill jag nämna att linje 2 i sin formulering på denna punkt använde följande ord: Direktverkande elvärme i ny permanentbebyggelse förhindras. – Och det anser jag att föreliggande förslag i hög grad innebär.

Sedan, fru talman, tycker jag att vi skall vara tacksamma och glada för att vi har den här tillgången till el. Elströmmen är svår att placera, sade Pär Granstedt. Nej, ingalunda. Den kommer till god användning i det svenska energisystemet på många områden. Jag tror att inte minst statsministern tyckte att det var en tillgång att ha elen när han förhandlade sig fram till avtalet med Norge. Det avtalet ger bl. a. en förbättrad energiförsörjning för vår del genom att vi i utbyte mot el får tillgång till norsk olja. Jag tycker alltså att det finns goda anledningar för oss alla att vara tacksamma för den tillgång vi har på el och inte nedvärdera den på det sätt som jag tyckte att Pär Granstedt gjorde.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Anf. 9 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det känns riktigt underhållande att lyssna på diskussionen mellan Hadar Cars och Pär Granstedt om vem som egentligen har svikit vad. Det känns emellertid också befriande att inte behöva delta i den debatten, eftersom åtminstone den linje jag företrädde i folkomröstningen aldrig kom på tanken att föreslå sådant strunt som de båda herrarna nu tvistar om.

Jag vill göra ett par kommentarer till det Pär Granstedt hade att säga i sitt huvudanförande.

Vi har förbyggt oss på kärnkraft, säger Pär Granstedt. Nonsens. Svenska folket har ju för ett år sedan tagit ställning till huruvida man ansåg att vi hade för mycket kärnkraft eller om vi borde använda de resurser som vi faktiskt hade investerat i. En överväldigande majoritet sade då att vi naturligtvis skall använda det vi satsat så mycket pengar på.

Pär Granstedt säger också att vi nu tvingas att pressa upp elanvändningsnivån utöver den spontana efterfrågan. Också detta är naturligtvis rent nonsens. I stället skapar vi möjlighet att snabbare ersätta den olja som vi inte längre har råd att importera än vad vi tidigare trodde skulle vara. Och detta står Pär Granstedt här i talarstolen och beklagar sig över! Om jag vore i Pär Granstedts kläder skulle jag vara tacksam för att vi har givits en ytterligare möjlighet – utöver vad vi tidigare trodde att vi skulle få – att bli kvitt ett beroende av oljeländerna som alla andra länder runt om i världen gör sitt yttersta att komma bort ifrån.

Vidare säger Pär Granstedt att den höga elanvändningsnivån kommer att bli en spärr mot våra möjligheter att frigöra oss från kärnkraften. Folk kommer inte rimligtvis att kasta ut de elradiatorer från sina hem som de får möjlighet att installera på 1980-talet, tror han.

Till detta, fru talman, tror jag att man kan göra tre kommentarer.

Den första är den uppenbara, nämligen att Pär Granstedt indirekt erkänner hur attraktiv den elektriska strömmen som distributionsform faktiskt är.

Den andra är att vi, såsom jag påpekade i mitt anförande i går, faktiskt i dag inte har en aning om vad det är som skall ersätta kärnkraften den dag då de nuvarande tolv reaktorerna skall avvecklas. Vi vet inte om det kanske t. o. m. är sådant som också det producerar elektrisk ström snarare än värme. Blir det så finns det över huvud taget inget behov av att kasta ut några elradiatorer.

Den tredje kommentaren är följande: Lyckas Pär Granstedt med bedriften att avveckla inte bara kärnkraften utan också den elektriska strömmen, har de människor som har installerat elradiatorer naturligtvis inget val – de tvingas att byta till någonting annat, därför att ström inte kommer att finnas tillgänglig. Vad de då, herr talman, ändå kan trösta sig med är att de trots att de inte får använda elradiatorerna så länge som de skulle vilja har gjort en god affär i och med att de ändå fick möjlighet att använda dem under det 1980-tal då vi hade tillgång till tillräckligt mycket elektrisk ström.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 10 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis inte meningen att vi skall öppna en reprisdebatt på gårdagens diskussion kring Forsmarksalternativet, men jag vill ändå ge Pär Granstedt en kort replik.

Vi har när det gäller Storstockholms värmeförsörjning tre alternativ som ännu inte är färdigutredda, av vilka ett är hetvattenöverföring från Forsmark. Det grundläggande villkoret är att det alternativ man slutligen stannar för skall innebära en oljebesparing i storleksordningen 1 miljon ton olja per år – det vet man med säkerhet att hetvattenalternativet gör.

Utredningsarbetet, som är långt kommet men inte slutfört, sköts från kommunernas sida naturligtvis helt med tanke på vad som är billigast och bäst för kommuninvånarna. Pär Granstedts antydning om att det gemensamma kraftföretaget skulle vara prestigemässigt låst vid en viss lösning är, kan jag intyga, helt felaktig. Jag har varit ordförande i bolaget till för en kort tid sedan.

Däremot är bolagsledningen och alla partier utom centern och vpk av den uppfattningen att hetvattenöverföringsalternativet, som det nu ser ut, är det bästa. En av anledningarna till detta är att vi har utomordentligt gott om el. Det är en tillgång, ett klart plus. Det är det som gör att man under ett antal år kan nagga på våra eltillgångar från Forsmark och i stället använda den resursen för hetvattenförsörjning. Även under de mest ogynnsamma villkor med torrår och annat kommer vi alltid att kunna räkna med att det finns utrymme för den här lösningen. Det finns t. o. m. utrymme för att göra ytterst tvivelaktiga affärer när det gäller att sälja av el på långtidskontrakt. Vi har ett gott utrymme – det vill jag fastslå.

Jag vill dessutom något polemisera mot Pär Granstedts uppgift att Forsmark skulle vara en för framtiden olämplig placering när det gäller en energiproduktionsanläggning – låt vara att hetvattenöverföringsledningen då är helt avskriven. Ett koleldat kraftvärmeverk i Forsmark är enligt naturvårdsverket en väl acceptabel placering. Det tycker jag är ett centralt faktum i detta sammanhang. Får vi ingen annan lösning kommer vi alltid att kunna tillgripa den.

Personligen tror jag faktiskt att hetvattenlösningen kommer att bli aktuell under en längre period än det antal år man har talat om. Jag tror helt enkelt inte att den aktuella elresurs som Forsmark 3 representerar behöver kopplas in på nätet riktigt så tidigt som man beräknat.

Anf. 11 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag tänker med herrarnas tillåtelse börja bakifrån med Lennart Bloms kommentarer om hetvattenledningen, som jag tycker belyser det fortsatta resonemanget om elöverskottet och elvärmeförbudet.

Lennart Blom säger att STOSEB inte är prestigemässigt låst vid frågan om hetvattenledning, och det låter ju lovande. Jag vill bara konstatera att man

hittills har när det gäller fördelningen av utredningsresurser osv. väldigt ensidigt koncentrerat sig på alternativet hetvattenledning från Forsmark. Andra alternativ har blivit utomordentligt styvmoderligt behandlade. Men jag utgår naturligtvis från att det efter det riksdagsbeslut som vi nu skall fatta kommer att bli en annan tingens ordning, och från att alternativen kommer att få en motsvarande seriös behandling – om genom STOSEB eller någon annan får man väl diskutera senare. Att detta är en storskalig, klumpig lösning som strider mot de övergripande mål som riksdagen i övrigt har för energipolitiken tycker jag är alldeles uppenbart, och det har knappast Lennart Bloms replik gendrivit.

Det intressanta i Lennart Bloms inlägg är att det belyser situationen med elöverskottet – för det är naturligtvis överskottet på el som gör det här alternativet intressant. Lennart Blom talade om de tvivelaktiga affärer som på andra håll förekommer med el. Det är riktigt att man på sina håll redan nu tvingas realisera el. Det beror naturligtvis på att det inte finns en naturlig efterfrågan på all el. Hetvattenledningen från Forsmark är också ett slags realisering av el. Den ekonomiska kalkyl som har redovisats tyder på att Vattenfall och Forsmarks Kraftgrupp inte får full täckning för sina fasta kostnader i Forsmark. Man måste alltså sälja energin till underpris – man dumpar helt enkelt priset på marknaden.

Sedan kan naturligtvis Per Unckel och andra som förespråkar den fria marknadsekonomin säga att det är väl bra. Men jag vill påstå att det är en utomordentligt dålig affär. Det är inte så att om vi inte hade haft kärnkraften hade vi inte heller haft någonting annat. Vad som hade varit önskvärt är att vi hade besinnat oss i tid, innan vi hade byggt alla kärnkraftverken. Då hade vi kunnat använda de pengarna till andra energikällor. Det är den jämförelsen som man tvingas göra. Men nu har vi inte de här pengarna – de är bortkastade. Det är bara att beklaga, men man kan då tycka att vi inte skulle kasta bort mer pengar, vilket vi f. n. håller på med.

När det gäller elvärmeförbudet är det helt klart att elanvändningskommitténs förslag var så urholkat att det inte ens förhindrar införande av direktverkande el. Kvar står alltså att linje 2 har svikit en av de viktigaste förutsättningarna i folkomröstningen. Det tycker jag är utomordentligt allvarligt.

Anf. 12 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! När jag använde uttrycket tvivelaktig affär utgick jag från att Pär Granstedt var inställd på att jag menade Norgecavtalet. Detta att importera raffinerade oljeprodukter till Sverige är verkligen en ytterst tvivelaktig åtgärd rent sakligt sett.

Pär Granstedt sade vidare att de utredningar som nu skall göras kommer att vara allsidiga enbart på grund av behjärtade insatser från utskottet osv. På den punkten har han fel. Det parallella utredningsarbete, omfattande även värmepumpar, som nu pågår har påbörjats oavsett vad som eventuellt har sagts i detta hus. Men om Pär Granstedt känner ett behov av att hävda den

linjen för att hålla den vacklande fronten mot folkkampanjen i länet, må det vara hänt.

Beträffande dåliga affärer vill jag påpeka att kommunerna är mycket bättre skickade att avgöra vad som är en bra eller en dålig affär än vissa energipolitiker i denna sal.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Anf. 13 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Det var inte någon central skillnad mellan Pär Granstedts och min uppfattning i fråga om direktverkande el, som jag uppfattar det. Förutsättningarna för när man skulle få använda direktverkande el i nyttillkommande permanentbebyggelse var vi överens om. Skillnaden var att Pär Granstedt ville att man skulle kräva ytterligare energisnålhet för denna. Jag tror att jag krävde 40 % och han krävde 50 % i energisnålhet. Här är det alltså inte, som jag ser det, några centrala åsiktsskillnader mellan Pär Granstedt och mig. Jag vill mycket bestämt avvisa hans påstående att man från linje 2:s sida skulle ha gjort en avvikelse från sina utfästelser när det gäller direktverkande el. Tvärtom har man i allt fullföljt de intentioner som fanns angivna i den avvecklingsplan som linje 2 antog.

Det finns mycket som talar för att man skall i djupet studera de alternativ för Storstockholms uppvärmning som finns föreslagna i propositionen. Jag tycker inte att utskottet i dag har någon anledning att försöka bestämma sig för vare sig den ena eller den andra lösningen. För egen del t. ex. tycker jag att närbelägna värmeverk i kombination med pumpar framstår såsom ett mycket realistiskt alternativ. Men jag vill då till Pär Granstedt säga att om man satsar på många värmepumpar, kommer också behovet av el att bli ganska stort, och även då tror jag att de som vill satsa på det alternativet kommer att känna tacksamhet över att det finns el att tillgå i Sverige under 1980- och 1990-talen.

Anf. 14 PER UNCKEL (m) replik:

Herr talman! Låt mig efter Pär Granstedts replik konstatera följande. Han vet att den elektriska strömmen är attraktiv som energidistributionsform. Han vill emellertid starkt försäkra sig om att det inte skall finnas någon möjlighet att ersätta avvecklade kärnkraftverk med nya kärnkraftverk. Därför är han uppenbarligen beredd att offra fördelarna som den elektriska strömmen innebär, och han är beredd att utsätta oss för de risker det naturligtvis innebär att inte efter kärnkraften kunna utnyttja andra energiformer som producerar elektrisk ström.

Det är Pär Granstedts besked till kammaren i dag. För att försäkra sig om att bli kvitt kärnkraften är han beredd att ta på sig utomordentligt stora oppoffringar från det svenska samhällets sida. Detta kommer att bli kostsamt.

Det för mig över till nästa punkt, nämligen att Pär Granstedt påpekar att vi borde använda kärnkraftspengarna till andra energikällor i stället. Jag ber att få påminna Pär Granstedt om en interpellationsdebatt vi hade här i kammaren för någon månad sedan då jag frågade honom: Vilka energikällor

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

är det som är billigare än kärnkraften om det nu är så att vi nu gör oss skyldiga till det fantastiska penninglöseri som Pär Granstedt insinuerar? Då hade han inget svar.

Nu hänvisar han till att vi borde ha satsat annorlunda från första början. Vilka energikällor var det som från första början var billigare än kärnkraften, Pär Granstedt? Och som sagt: Vilka energikällor är i dag billigare än reaktorerna 11 och 12 som, såvitt jag förstår, Pär Granstedt fortfarande tycker är så onödiga att de egentligen inte borde byggas färdigt?

Till slut, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna 286 och 1983.

Anf. 15 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! När det gäller STOSEB vill jag bara konstatera att hittills har STOSEB koncentrerat den alldeles överväldigande delen av sina utredningsresurser på ett enda alternativ, nämligen hetvattenledningen. Om det sedan inte beror på riksdagen, om det blir en ändring på den punkten, så får man ju säga att det är lyckligt sammanfallande omständigheter som gör att STOSEB förhoppningsvis ändrar inriktning samtidigt som riksdagen talar om att man bör ändra inriktning på verksamheten.

Sedan tycker jag nog inte att man skall utgå ifrån att vi inte skall kunna diskutera värmeplanering också i riksdagen. Vi ger faktiskt vissa övergripande riktlinjer här. Jag konstaterar att Forsmarksledningen strider mot dessa övergripande riktlinjer, och det har vi anledning att diskutera i riksdagen.

Dessutom kan naturligtvis även kommunalpolitiker göra misstag när det gäller energipolitik och värmeplanering. Vi har ett strålande exempel på detta i Växjö.

När det gäller elanvändningskommittén försöker Hadar Cars säga att det inte finns någon principiell skillnad mellan min inställning och hans. Skillnaden finns i kravet på energisnålhet, som i elanvändningskommittén innebär en besparing på 27 % och i mitt alternativ en besparing på 40 %, jämfört med normhusen – det exempel som elanvändningskommittén själv har.

Det är en väsentlig skillnad, och jag vill påstå att det är skillnaden mellan vad som är ett förbud med viss dispensmöjlighet och vad som är en viss begränsning.

Jag hävdar alltså fortfarande att mitt alternativ hade inneburit ett reellt förbud fast då med en viss möjlighet att göra undantag för särskilt energisnåla hus, medan däremot majoritetens ställningstagande här är så urholkat att det är nästan bara luften kvar.

Jag skulle vilja fråga Hadar Cars om han har mage att hävda att det förslag som elanvändningskommittén kom med verkligen innebär att direktverkan- de el i tillkommande permanentbebyggelse förhindras. Meddela kammaren det i så fall!

Får jag påpeka beträffande värmepumpar att de i dagens läge är mest lämpade att drivas med el, men det går bara åt ungefär en tredjedel så mycket

el för att driva värmepumparna som det elbortfall som uppstår i Forsmark, om man bygger hetvattenledningen.

Till Per Unckel, slutligen, vill jag säga att jag tror att jag redan i en tidigare debatt konstaterat att vi hade kunnat utnyttja dessa resurser för att utveckla värmepumpar och för att ta vara på inhemska bränslen. De energikällorna finns redan, och vi vet att vi kan utnyttja dem och att de är ekonomiska. Däremot förvånar det mig när Per Unckel, som är medlem i delegationen för energiforskning, står här och säger att han inte vet vilka energikällor vi kan räkna med att ha inom tio år, eller om de kommer att producera el eller inte. Det vet vi ganska väl – vi vet att huvuddelen producerar värme och inte el.

Tredje vice talmannen anmälde att Hadar Cars anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 16 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! I många länder har naturgasen redan kommit att bli en betydelsefull energiråvara. Av världens totala energikonsumtion svarar naturgasen för bortåt 20 %. USA:s energiförsörjning, för att ta ett exempel, är till en tredjedel baserad på naturgas.

Naturgastillgångarna i världen beräknas motsvara hälften av oljetillgångarna. Då har man vid prospekteringen inte värderat gasfyndigheter lika högt som oljefyndigheter. Naturgasen betraktas numera som ett av de mest högvärdiga bränslen som finns, med rika användningsmöjligheter som energibärare och som råvara för t. ex. kemisk industri.

Industrinationerna i Västeuropa samt Japan väntas de närmaste decennierna kraftigt öka sin efterfrågan på naturgas. Även i Sverige sker en satsning på gas, om än i blygsam skala. I näringsutskottets betänkande nr 60 framhålls särskilt att möjligheterna att introducera naturgas i Sverige förbättrats på sistone. Bl. a. påpekas det att naturgasfynd i Nordsjöområdet väntas öka utbudet av naturgas till Sverige. I regeringens proposition uttrycks också en önskan om att förberedelserna för ökad naturgasanvändning fortsätter.

Mot denna bakgrund framstår näringsutskottets behandling av motion nr 792 som något egendomlig. I motionen föreslås vissa åtgärder i syfte att utveckla en svensk gasteknologi. Vi motionärer menar helt enkelt att ett forsknings- och utvecklingsprogram inriktat på att stödja svensk industris övergång till gas bör komma till stånd. Detta krav avfärdas ganska lättvindigt från utskottets sida. Man finner inte skäl till någon framställning från riksdagen till regeringen i detta ämne. Därmed underkänner faktiskt utskottet sig självt, om man tar hänsyn till vad utskottet anfört i ett tidigare utlåtande. Konsekvens är tydligen inte näringsutskottets starka sida.

Samtidigt som man ställer sig positiv till naturgasimport säger man nej till att utveckla en svensk gasteknologi. Man inser tydligen inte att ett gasteknologiskt kunnande är nödvändigt för att den svenska energiplaneringen skall kunna beakta naturgas bland möjliga försörjningsalternativ.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Kunnandet krävs för att gastransportsystem skall kunna planeras och uppbyggas på ett med hänsyn till miljökrav, kostnadskrav etc. effektivt sätt. Det krävs också för att olika användare av gas skall kunna utnyttja gasen på ett säkert och ekonomiskt effektivt sätt. På längre sikt kommer också ett inhemskt gaskunnande att kunna nyttiggöras i bedömningar avseende avancerade gasteknologiprojekt på energiområdet.

En satsning på att utveckla en svensk gasteknologi är inget ekonomiskt hasardspel. Tvärtom! Det mesta tyder på att det ur ekonomisk synpunkt skulle bli mycket fördelaktigt för landet. Sysselsättningspolitiska vinster kan också förutses, vilket näringsutskottet i andra sammanhang sagt sig vilja värna om. Vissa resurser för utveckling av gasteknologi i Sverige finns dessutom redan.

Vid Lunds tekniska högskola (LTH) finns i dag goda möjligheter att till förhållandevis låga kostnader utnyttja befintliga byggnader och institutioner på ett sådant sätt att de verkningsfullt skulle kunna bidra till uppfyllandet av ett svenskt utvecklingsprogram på gasteknologins område. Det finns t. ex. möjligheter att omdisponera en energihall om 850 m² – i dag dåligt utnyttjad och försedd med delvis föråldrad forskningsutrustning – på ett sådant sätt att den skulle kunna utgöra ett näringslivets forsknings- och utvecklingscentrum för gasteknologi i samverkan med de institutioner som vid LTH driver utbildnings- och forskningsfrågor med gasteknologisk anknytning. Härför skulle erfordras ca 25 milj. kr. jämte drifts- och personalkostnader uppskattade till 4 à 5 milj. kr. årligen. Således blygsamma belopp om man ser till de vinster man skulle kunna göra på lite längre sikt.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande men vill framhålla att vi motionärer i riksdagen på nytt kommer att aktualisera de frågor som här berörts. Förhoppningsvis övervinner näringsutskottet sin tröghet så småningom och kommer att inse att gasteknologisk forskning och utveckling i Sverige är en nödvändighet.

Anf. 17 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna yrkar avslag på regeringens och utskottets förslag till myndighetsorganisation på energiområdet. Vi anser deras förslag vara maktpolitiskt osympatiskt och administrativt ologiskt. Jag skall kort motivera detta och beskriva våra motförslag.

Energiförsörjningen är en i högsta grad politisk fråga. Den är egentligen mer politisk än administrativ. En effektiv energipolitik kräver också ett fast grepp från de politiska myndigheternas sida. Viktigt är att riksdagen får en god insyn och att en parlamentarisk ansvarighet i frågan kan utövas.

Regeringens och utskottets förslag har där två grundläggande fel.

Dels vill de inrätta ett nytt centralt ämbetsverk, som skall vara högsta energimyndighet, dels vill de ge kraftproducenterna ett betydande inflytande över delar av energiplaneringen.

Detta kommer att försvaga det politiska ansvaret. Ämbetsverket blir mäktigt, regeringen svag i frågan. Generaldirektören för det nya ämbetsverket blir i praktiken energiminister.

Ett ämbetsverk är mycket svårare att bringa under parlamentarisk kontroll än ett regeringsdepartement. Ämbetsmannavälde och hemlighetsmakeri kommer att öka. Riksdagens fortlöpande insyn blir svag och enbart indirekt, via regeringen. Riksdagens, regeringens och i förlängningen också folkets inflytande över energipolitiken försvagas.

Vi vill i stället att ett energidepartement inrättas. Då slipper man ett särskilt ämbetsverk. Då kan forskningen förbli mer självständig i stället för att forskarna skall knytas till byråkratin. Då får man direkt parlamentarisk ansvarighet. Då får riksdagen mer insyn och inflytande.

Vi tycker vidare att det är fel att vattenfallsverket skall få vidgade uppgifter inom den offentliga energiplaneringen. Vattenfall, liksom andra kraftproducenter, är en kommersiell intressent. De skall inte blandas ihop med myndighetsfunktioner. De skall producera energi. Men de skall inte styra energipolitiken. Det är en politisk uppgift. Därför skall kraftproducenter av alla slag bort ur myndighetsorganisationen. Det räcker mer än väl med den korridorpolitik de redan bedriver. I stället skulle vi vilja se den ordningen att samhället hade ett starkare grepp över kraftproducenterna enligt de linjer som t. ex. föreslås i de två socialdemokratiska reservationerna 1 och 16.

Så till den mer praktiska sidan.

En myndighetsorganisation kan i och för sig byggas upp efter olika modeller. Huvudsaken är att den modell man väljer är logisk och hänger ihop med annan planering och administration.

Men här är regeringens och utskottets förslag direkt dåligt.

Energipolitiken är ju i högsta grad en stor samhällsplaneringsfråga. Nu finns det redan en viss struktur och organisation i den översiktliga samhällsplaneringen här i landet. Energiorganisationen borde naturligtvis anknyta till den. Men regeringsförslaget tycks gå ut på att uppnå så dålig samordning med annan planering som möjligt.

I den allmänna samhällsplaneringen finns en regional nivå. Den är helt nödvändig för en någorlunda effektiv administration. Det är nämligen omöjligt för ett centralt organ att hålla kontakt med 279 kommuner i landet. Det kan bara länsorgan klara av. Därför måste det finnas en mellannivå mellan den centrala statsmakten och kommunerna.

Den kommunala självstyrelsen är viktig – det är alla överens om. Men om nu kommunerna, på det sätt som regering och utskott har föreslagit, skall ha som övervakare ett centralt ämbetsverk, hur påverkar det den kommunala självstyrelsen? Bättre vore väl ändå att låta den landstingsvalda länsstyrelsen och ett av riksdagen kontrollerat regeringsdepartement svara för övervakningen av kommunerna. På det sättet kan t. ex. försök att sätta sig på kommunerna påtalas här i riksdagen, eftersom det då skulle finnas en parlamentarisk ansvarighet. Sådana försök kan också påtalas i landstingen, ur vilka länsstyrelserepresentanterna rekryteras.

Som jag sade kräver energiplaneringen samordning med annan samhällsplanering – markplanering, industrilokalisering, vatten- och miljöplanering. Varför skall det då vara ett administrativt system för den allmänna samhällsplaneringen och ett helt annat för energiplaneringen? Det finns

---

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

ingen vettig motivering. Det hela är inte genomtänkt. Det hänger över huvud taget inte alls ihop.

Vi kan inte ha så dåliga lösningar i en så viktig administrativ och maktpolitisk fråga.

Vänsterpartiet kommunisternas förslag är här bättre. Regering och riksdag skall ha det direkta politiska ansvaret via ett energidepartement.

Energiplaneringen skall följa den allmänna samhällsplaneringen och liksom den ha tre nivåer – den centrala, den regionala och den kommunala. Och kraftproducenterna skall över huvud taget inte blandas in i det hela. Det är demokratiskt, logiskt och praktiskt.

Mot denna bakgrund yrkar jag, herr talman, bifall till motion 1999, yrkandena 31 och 32.

Låt mig kort kommentera också motion 1033. Den handlar om vindkraftsprogrammet och dess samband med Karlskronavarvets framtid.

Det svenska vindkraftsprogrammet är klen och tvivelaktigt. Detta är till nackdel för landets förmåga att hävda sig då det t. ex. gäller export av anläggningar. I flera andra större industriländer har man ett mer avancerat intresse för vind- och vågkraft. Karlskronavarvets kunnande på området har väckt internationellt intresse. Men om detta skall leda till konkreta resultat, måste utrymmet på den nationella marknaden vara större. Det finns ett klart samband – det gäller alla nyare industriproduktområden – mellan exportmöjligheter och nationell marknad. Ett svagt vindkraftsprogram försämrar också utsikterna för framtida export.

Detta motiverar både mer beställningar från staten till varvet och tillsättande av en forsknings- och utvecklingsgrupp på området, stationerad i Karlskrona. Jag behöver inte i detta sammanhang utförligare redogöra för vad varje initiativ betyder för Blekinge och dess varvsindustri i dagens läge. Det är redan alltför väl känt.

Nu vill varken de borgerliga eller socialdemokraterna ta något initiativ i de frågor som aktualiseras i motionen. Man riskerar därmed, som vi ser det, att förlora värdefull tid. Särskilt anmärkningsvärt är att socialdemokraterna intar denna passiva hållning. Blekingska riksdagsledamöter från det socialdemokratiska partiet har i andra sammanhang med rätta klagat över den borgerliga varvspolitikens framfart över de blekingska varven. Här hade man haft ett tillfälle att agera i handling. Men ordföranden i näringsutskottet, herr Svanberg, är tydligen måttligt intresserad av sådant som ligger söder om Hälsingland och svingar därför sin partipiska över Blekingebanken. Tråkigt är det, men vi får försöka komma igen i denna fråga, både kommunister och socialdemokrater. Det är ju varvsdebatt på tisdag. T. v. yrkar jag därför bifall till motion 1033.

Anf. 18 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! För tre år sedan, närmare bestämt den 25 maj 1978, beslöt riksdagen – på förslag av näringsutskottet – att bevilja ett lån till processutveckling i Ranstad. Beslutet hade föregåtts av en ansökan från AB Svensk Alunskifferutveckling, ASA. Under den gångna tidsperioden har

den avsedda forsknings- och utvecklingsverksamheten bedrivits vid ASA:s dotterbolag, Ranstad Skiffer AB, men även i viss mån vid utvecklingslaboratorierna hos ASA:s intressenter LKAB och Boliden AB.

I det av riksdagen godkända betänkandet NU 1977/78:69 anförde näringsutskottet några synpunkter rörande den långsiktiga utvecklingen. Utskottet ansåg bl. a. "att forskning kan bedrivas i Ranstad utan koppling till en kommersiell produktion. Den i propositionen förutsatta inriktningen innebär inte några hinder för en forskning, utveckling och demonstration avseende utvinning ur de svenska alunskifferna."

Vidare underströk näringsutskottet vikten av att "man bibehåller en handlingsfrihet som gör det möjligt att, om så bedöms vara motiverat i framtiden, inrikta verksamheten på en fullständigare utvinning ur landets skiffer". I linje med dessa riksdagsuttalanden har ASA och Ranstads Skiffer AB inriktat verksamheten i Ranstad på att förbättra utvecklingen av en fullutvinningsprocess för alunskiffer.

Sedan hösten 1979 har dock uranpriset på världsmarknaden sjunkit så kraftigt att en skifferbrytning för framställning av enbart kärnbränsle ur alunskiffer inte f. n. är företagsekonomiskt lönsam. En framtida fullutvinning av alunskiffer skulle emellertid förmodligen ge god lönsamhet. I den uppkomna situationen begärde bolagen av regeringen att få medel till en fortsatt forsknings- och utvecklingsverksamhet under fem år för att säkerställa de tidigare uppställda målen. Industriministern lämnade dock denna framställning utan bifall. ASA har vidare under 1980 ansökt om medel för att uppföra en större försöksanläggning för skifferförgasning med sikte på metanolutvinning. Även denna ansökan avslogs.

Som en följd av den här redovisade händelseutvecklingen beslöt styrelsen för Ranstad Skiffer AB den 1 juli 1980 att avveckla verksamheten i Ranstad. Därefter utfärdades varsel för merparten av de berörda 80 anställda, vilket Paul Jansson tidigare i denna debatt har påpekat.

Mot bakgrund av att industridepartementet sedan en tid har studerat förutsättningarna för att framställa metanol och syntesgas baserad på inhemsk råvara har jag tillsammans med kollegan Karl Leuchovius i ett motionsyrkande begärt att riksdagen skall uttala sig för en lokalisering av den planerade försöksanläggningen till Ranstad. I vår motion redovisar vi några viktiga skäl som talar för att denna anläggning för förgasning av inhemska bränslen bör lokaliseras just till Ranstad.

Anläggningarna i Ranstad representerar i dag en investering i byggnader och utrustning på mer än 1 miljard kronor. Staten har hittills lagt ner närmare en halv miljard i Ranstadsverket. Det kan därför inte anses rimligt att skingra de anläggningstillgångar, den tekniska expertis, den kompetenta personal och de resurser i övrigt som byggts upp under en följd av år.

Till detta kommer att anläggningen bör bevaras från beredskapssynpunkt för att vårt land på detta område skall kunna bevara sin handlingsfrihet, om skiffertillgångarna till äventyrs skulle behöva utnyttjas i händelse av avspärning. Från dessa utgångspunkter är det värdefullt om en viss forsknings- och utvecklingsverksamhet kan bedrivas så att teknik som i

möjligaste mån kan skydda miljön vid sådan brytning finns framtagna eller är under utveckling.

Ranstad Skiffer AB har, som vi påpekar i motionen, en erfarenhet av den ugnstyp som är aktuell för den nyss nämnda försöksverksamheten med metanol, och det gäller såväl för skiffer som för torv och biomassa. Bolaget har dessutom erfarenhet av tillänkta råvarumaterial och analyslaboratorium med specialutrustning för förgasningsundersökningar.

När man mot denna bakgrund tar del av utskottets uttalanden med anledning av vår motion nr 480 och övriga motioner som berör verksamheten vid Ranstad, är det mycket tillfredsställande att konstatera att utskottet anser att fortsatta forsknings- och utvecklingsinsatser i Ranstad måste säkras. Dessa bör, anför utskottet, fortsätta med inriktning "främst på metanolutvinning under åtminstone treårsperioden 1981/82-1983/84".

I dagens ekonomiska situation måste, anser näringsutskottet, alla åtgärder som kan medverka till att vårt lands ekonomiska situation förbättras allvarligt prövas. Detta är ett viktigt uttalande, som jag gärna vill instämma i. En utvinning av olika beståndsdelar i de svenska alunskifferna kan vara en sådan möjlighet, framhåller näringsutskottet.

På annan plats i betänkandet har utskottet tillstyrkt förslaget om att tillsätta en särskild utredning med uppgift att belysa hur man långsiktigt kan utnyttja nationella resurser som våra torv- och skiffertillgångar. Genom den forskningsverksamhet i Ranstad som näringsutskottet nu föreslår vinnas enligt utskottets mening erforderlig tid för utvärdering av skiffertillgångarnas värde för den svenska energiförsörjningen.

De svenska alunskifferna utgör Sveriges i dag kanske största outnyttjade naturtillgång, vilket också Paul Jansson mycket riktigt påpekade. Om forsknings- och utvecklingsarbetet fortsätts, kan skifferna i en framtid, på 1990-talet, ge väsentliga bidrag till vårt lands försörjning av aluminium, råvaror för framställning av gödselmedel samt legeringsmetaller som vanadin, molybden och nickel. På grund av sitt oljeinnehåll kan skifferna bidra till att minska Sveriges stora beroende av energiimport från utlandet. Uraninnehållet i alunskifferna är också väl känt, men för att utvinna detta krävs inte någon fortsatt forsknings- och utvecklingsverksamhet, då uranutvinning i Ranstad är en helt känd teknik, som redan har börjat tillämpas.

Den forsknings- och utvecklingsverksamhet som riksdagen tidigare uttalat sig för och den fortsättning som näringsutskottet nu förordar syftar till en utvinning av metanol, aluminium, konstgödselråvaror och stållegeringsämnen, och den är sålunda en viktig investering för landets framtid.

På grund av skiffernas mycket komplicerade sammansättning krävs ett omfattande utvecklingsarbete för att ta fram processer som uppfyller högt ställda krav på teknik, ekonomi samt yttre och inre miljö. Det arbete som sedan mitten av 1970-talet bedrivits vid Ranstadverket har visat att det finns mycket stora möjligheter att ta fram väl fungerande processer med god ekonomi.

Vid Ranstadverket har arbetet nu kommit så långt att de framtida processerna för en fullständig utvinning av skiffern börjat byggas upp i

pilotskala. Bl. a. har i pilotskala under ca tre års tid genomförts omfattande undersökningar av möjligheten att ur skiffer producera metanol. Resultaten från dessa undersökningar visar att skiffer är det kanske mest intressanta inhemska råmateriale för en framtida metanolproduktion.

I december förra året utgav Industriförbundet en skrift med rubriken *Så kan krisen lösas*. Den innehöll intervjuer med företagsledare om svensk ekonomi och industri. En av de företagsledare som mycket hårt kritiserade politikerna för att inte satsa på forskning och utveckling var Bolidenchefen John Dahlfors, som tillika är vice ordförande i Ranstad Skiffer AB. I Industriförbundets skrift nämner Dahlfors Ranstad som exempel på *ett framtidsprojekt*. Dahlfors anser att "Ranstadssatsningen skulle medföra en hel del spinoff-effekter vad gäller tekniskt kunnande. Det vore, sett med tanke på framtiden, klart bättre att satsa på en livskraftig framtida industri som Ranstad än en dödsdömd som Öresundsvarvet."

Mot den här bakgrunden borde det vara rimligt att Boliden nu går in aktivt och satsar på Ranstad. Det bör inte ankomma enbart på staten att ta de ekonomiska riskerna. Om John Dahlfors menar allvar med sitt uttalande om Ranstad – och jag utgår från att så är fallet – borde Boliden följdriktigt göra en motprestation till den satsning som näringsutskottet nu har föreslagit att riksdagen skall fatta beslut om.

Jag förutsätter, med hänsyn till vad regeringen anförde i sin proposition 1978 och näringsutskottet och riksdagen godtog, att det även i detta beslut i dag innefattas en fortsatt forskning och utveckling på hög nivå, avseende utvidgning av bl. a. aluminium. Det förhåller sig nämligen så, att också metallutvinningen ur skiffer för delar av processen har börjat studeras i pilotskala, och detta arbete bör rimligen fullföljas med studier av resterande delar.

Med hänvisning till vad som anförts i vår motion och de synpunkter som jag nys har utvecklat vidare är det i dag ytterst angeläget att utvecklingsverksamheten får möjlighet att fortsätta, i första hand med inriktning på en komplettering och vidareutveckling av de påbörjade arbetena i pilotskala. Berörda fackliga organisationer jämte samtliga näringslivsorganisationer har i uttalanden från Skaraborgs län framfört krav på att staten tar initiativ till en fortsatt forsknings- och utvecklingsverksamhet av denna innebörd. Kommunstyrelserna i Falköping och Skövde har riktat samma uppmaning till statsmakterna.

Resultaten av dessa försök kan sedan läggas till grund för en förprojektering av en fullstor driftsanläggning, en anläggning som ger vårt land möjlighet att i framtiden erhålla en inhemska produktion av flera för Sverige viktiga produkter och minska vårt importbehov och vårt utlandsberoende och därjämte bidra till att lösa våra långsiktiga ekonomiska problem. Från dessa utgångspunkter är det mycket glädjande att konstatera att näringsutskottets uttalanden är enhälliga i de delar som gäller den framtida inriktningen av verksamheten vid Ranstad.

Sammanfattningsvis innebär utskottets ställningstagande att man understryker behovet av en målinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

som ger personalen, såväl tjänstemän som kollektivanställda, fortsatt sådan sysselsättning som de är utbildade och anställda för.

Avslutningsvis, herr talman, skall jag mycket kort beröra de övriga energipolitiska frågor som vi tagit upp i vår motion rörande Skaraborgs län. Inom länet pågår utredningar, bl. a. i länsstyrelsens regi – men också genom enskilda initiativ – rörande följande projekt:

1. Utnyttjande av länets torvtillgångar.
2. Avfallsprojekt.
3. Tillvaratagande av skogsavfall.
4. Nyttjande av vattenkraftsresurser.
5. Livsmedelsindustriprojekt, biogas m. m.

Det är angeläget att uppmärksamma behovet av samverkan mellan olika intressenter för att effektivare utnyttja tillgängliga resurser. Särskilt gäller detta projekten för kraftuttag ur länets vattendrag. Om beslut tas om genomförande av de projekt som länsstyrelsen nu arbetar med, kommer medelsfrågan att bli avgörande för projektens omfattning och genomförande. Med hänvisning till vad vi anfört i vår motion och som jag också understrukt i detta anförande samt med tanke på att projekten är av sådant allmänt intresse för landet ur energisynpunkt bör statsmakterna nog överväga i vilken mån staten kan medverka till dessa projekts förverkligande.

I trepartiregeringens förklaring från 1976 sägs bl. a.:

”Regeringen skall föra en energipolitik som tryggar energiförsörjning och sysselsättning samt ger handlingsfrihet för framtiden.” Såvitt jag kan finna, ämnar den nya tvåpartiregeringen fullfölja denna politik, i varje fall på detta område. Under alla förhållanden vill jag konstatera att näringsutskottets enhälliga uttalande är helt i samklang med dessa ambitioner.

Jag har, herr talman, således inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Anf. 19 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Det som föranlett mig att begära ordet i denna långa debatt är näringsutskottets behandling av motion 1901. I den motionen krävs bl. a. ”att regeringen skyndsamt tillsätter en parlamentarisk kommitté för de svenska alunskiffarna”. Kommitténs arbetsuppgifter skall i första hand vara att undersöka de svenska alunskiffarnas betydelse för försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi.

Till föregående riksmöte hade en motion med samma krav inlämnats. Vid riksdagsbehandlingen för ca ett år sedan framhöll näringsutskottet i sitt betänkande:

”Som utskottet nyss påpekat behandlas frågan om försörjningen av uran inte närmare i propositionen 1979/80:170. Frågan om möjligheterna att utnyttja de svenska urantillgångarna är emellertid av stor betydelse. I propositionen uttalar föredraganden att frågan bör tas upp i samband med de energipolitiska förslag som kommer att föreläggas riksdagen år 1981.”

Med den motiveringen ansåg sig utskottet inte kunna stödja motionens

krav, som därmed avlogs av riksdagen.

Vi motionärer framhöll i den debatt som föregick riksdagsbeslutet i följd att utskottet vid sin behandling av motionen i alltför stor utsträckning uppehållit sig vid frågan om uranförekosten i skiffrarna. Vi ifrågasatte också riktigheten av att motionen behandlades i anslutning till energipropositionen, då motionen berör även andra frågor av stor betydelse för vårt lands försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi.

I år har näringutskottet återigen behandlat motionen i anslutning till energipropositionen, trots att motionen som sagt berör även en del andra frågor. Vi motionärer menar att motionen borde ha behandlats i anslutning till näringsutskottets betänkande om mineralfrågorna. Det är möjligt att det inte är utskottet som skall klandras för detta utan de som haft ansvaret för motionernas ämnesgruppsinplaceringar. Nu har utskottet i år ändå behandlat motionen utifrån delvis nya utgångspunkter och framhåller i sitt betänkande på s. 71:

”I dagens ekonomiska situation måste, anser utskottet, alla åtgärder som kan medverka till att vårt lands ekonomiska situation förbättras allvarligt prövas. En utvinning av olika beståndsdelar i de svenska alunskiffrarna kan vara en sådan möjlighet. Utskottet har i det föregående uttalat sig till förmån för att en parlamentarisk kommitté tillkallas med uppgift bl. a. att belysa hur man långsiktigt kan utnyttja nationella energiresurser såsom de svenska torv- och skiffertillgångarna.”

Vi motionärer har anledning att känna stor tillfredsställelse över utskottets behandling av motionen i denna del, även om vi gjort en tempoförlust på ett år. Den begärda parlamentariska kommittén kommer att inrättas – och det är bra. Men det finns ändå skäl för oss motionärer till viss tveksamhet, därför att utskottet fortsätter sin skrivning på s. 71 med följande: ”Genom den forskningsverksamhet i Ranstad som utskottet föreslår på annan plats i detta betänkande vinnns erforderlig tid för utvärdering av skiffertillgångarnas värde för den svenska energiförsörjningen.”

Med denna skrivning ger utskottet – liksom i betänkandet 1979/80:70 – återigen uttryck för uppfattningen att de svenska skiffrarna har betydelse endast ur energiförsörjningssynpunkt. I motionen har vi framhållit att skiffrarna innehåller, förutom kerogen och uran – som naturligtvis har betydelse för energiförsörjningen – en rad andra ämnen som används i svensk industri och som f. n. importeras i betydande omfattning. Det är ämnen som svavel, kalium, fosfor, kväve, baryt, aluminium, magnesium, titan, zirkonium, vanadin, molybden, krom, kobolt och nickel. Det vore därför, herr talman, på sin plats att utskottets talesman Hadar Cars verifierade att den omnämnda kommitténs uppgifter också skall vara att ge ett underlag till regering och riksdag avseende skiffrarnas betydelse för försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi.

Jag har, herr talman, inget yrkande, eftersom vi tycker att utskottet genom sin behandling av motionen och genom det uttalande som riksdagen föreslås göra med anledning av motionen i stort tillgodosett motionens krav. Men det vore ändå värdefullt för oss motionärer att få bekräftat från utskottet att

kommittén också skall kunna belysa skiffertillgångarnas betydelse i vad avser sysselsättning och ekonomi.

Anf. 20 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Diskussionerna inom utskottet om den parlamentariska kommittén har förts med stor öppenhet och med stor beredvillighet från alla sidor att försöka finna en riktig och bra lösning och riktiga och bra uppgifter för kommittén. Jag tror också att vad utskottet har angett ger en god inblick i vilka uppgifter utskottet anser att kommittén bör ha.

Samtidigt har utskottet varit mycket noga med att fastslå att det skall vara en kommitté som tillsätts av regeringen och som arbetar enligt regeringens uppdrag. På den punkten har vi varit fullständigt överens.

Jag kan alltså inte ge någon garanti för att kommittén skall ta upp den eller den frågan. Det är i sista hand regeringens sak att avgöra vilka frågor den vill att kommittén skall behandla. Men jag utgår från att det riksdagen angett kommer att studeras mycket noga av regeringen och att regeringen kommer att ta stor hänsyn till vad utskottet föreslagit.

Anf. 21 ANDERS GERNANDT (c):

Herr talman! Näringsutskottet har i sitt betänkande nr 60 bl. a. behandlat fem energimotioner med mitt namn som första namn. Motionernas tekniska innebörd har väl inte behandlats med någon större entusiasm från utskottets sida, men utvecklingen ute i landet torde så småningom ändå gå i rätt riktning.

En av motionerna, nr 1993, ber jag dock att få säga några ord om här i kammaren och till protokollet. Det gäller mitt förslag att finna någon lämplig form av ekonomiskt stöd till en mycket intressant och värdefull "teknisk folkrörelse" som håller på att ta form i vårt land. Det gäller Sveriges energiföreningars riksorganisation.

Det är en samordningsorganisation för de många lokala energiföreningar som har bildats – eller håller på att bildas – i landets alla delar. Då jag har förstått att inte alla av mina riksdagskolleger känner till dessa föreningar och deras värdefulla verksamhet, så vill jag använda min talartid till att ge litet upplysning om energiföreningarna.

Hur kan då dessa föreningar fungera som den värdefulla tekniska folkrörelse som jag nyss nämnde? Jo, bl. a. som rådgivningsorgan till de många människor som verkligen vill spara energi och utnyttja alternativa bränslen och metoder.

Många människor önskar, bl. a. av ekonomiska skäl, minska sin oljeförbrukning genom att övergå till andra uppvärmningsmetoder. Men vart skall dessa människor, t. ex. de lånesökande, vända sig för att få hjälp med sina problem som gäller just deras bostad? Ingen statlig eller kommunal myndighet har möjlighet att hjälpa den enskilde i den utsträckning som behovet verkligen kräver. Det råder alltså brist på lokal information i dessa frågor.

Var får den enskilde en saklig information om solfångare, värmeåtervinningsaggregat, värmepumpar, pannor och stokrar för flis- eller pelletseld-

ning? Vem kan ge praktisk information till markägaren som vill plantera energiskog eller skörda vass för framställning av pellets?

Det finns många småkraftverk som förfaller därför att ägaren inte vet hur han skall förfara för att genomföra en inte alltför dyrbar upprustning. Att anlita konsult- och vattenkraftföretag för detta medför i allmänhet alltför höga kostnader för att medge erforderlig lönsamhet.

Den enskilde husägaren har i många fall tätat sin bostad i energibesparande syfte och har i vissa fall till följd därav fått mögelproblem på grund av försämrad ventilation. Detta skapar bl. a. allergibesvär för känsliga personer. Situationen kan förbättras med lämpligt värmeåtervinningsaggregat. Men att anlita en konsultfirma för att få råd och saklig information om lämpliga åtgärder medför extra kostnader för den enskilde.

Men hur är det då med möjligheterna att få en tillförlitlig teknisk rådgivning ute i landets olika delar utan höga kostnader?

Jo, det finns faktiskt förhållandevis goda möjligheter att få sakkunnig och nära nog kostnadsfri information i här nämnda och åtskilliga andra energifrågor genom enskilda initiativ i landets olika delar.

Jag avser då de energiföreningar som tilldrar sig allt större intresse inom länen. Dessa energiföreningar är sammanslutna till Sveriges energiföreningars riksorganisation – SERO. Detta är en partipolitiskt obunden folkrörelse, vars huvudsyfte är att ta till vara enskilda människors intresse för utnyttjande av inhemsk energi.

Mycket av den primära tekniska utvecklingen av inhemsk energiteknik sker just inom SERO. Detta är ett för vårt land mycket värdefullt tekniskt och praktiskt utvecklingsarbete, som visserligen sker på ideell grund men i många fall med mycket goda teoretiska kunskaper och stora personella arbetsinsatser.

Denna "tekniska folkrörelse" kan inom länsföreningarnas ram och på ideell bas sammanföra forskare, uppfinnare, "gör-det-självare" och allmänheten, vilket främjar den sociala gemenskapen och aktiverar till meningsfullt kunskapsinhämtande och energisparande praktiska åtgärder.

Uppfinnare inom inhemsk energiproduktion kan på ett tidigt stadium få kontakt med likasinnade och få sina idéer diskuterade och kompletterade. Detta skapar inom samhället en positiv attityd till att sysselsätta sig med idéskapande och med utveckling av uppslag som kan leda till energisparande och nya arbetstillfällen.

Energiföreningarna är alltså en mycket värdefull tillgång för allmänheten som rådgivnings- och informationsorgan i energifrågor, och de bör därför uppmärksammas – inte minst av riksdagens ledamöter. SERO kan utnyttjas på många sätt i samhällets och allmänhetens tjänst. Men gränsen för utnyttjandet bestäms bl. a. av ekonomiska förhållanden.

För att kunna erbjuda allmänheten det i hög grad behövliga stödet i energifrågor erfordras att SERO får ett ekonomiskt stöd för en sådan informationsverksamhet.

Näringsutskottet anser att det är värdefullt om möjligheterna för den enskilde att få information i energifrågor kan förbättras. Men enligt utskottet

bör det vara en uppgift för ansvariga myndigheter på området att överväga *hur* detta slag av information kan förbättras och huruvida stöd till enskilda organisationer skall utgå.

Herr talman! Jag vill med detta anförande vädja till kammarens ledamöter och andra inflytelserika personer i olika instanser att beakta värdet av SERO:s arbete och att försöka finna lämpliga former för att ge ekonomiskt stöd till organisationens samhällsnyttiga verksamhet. I övrigt har jag inte något yrkande.

Anf. 22 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! De minuter som jag har till förfogande skall jag i huvudsak ägna åt *motion 1980/81:1960, som behandlar lokaliseringen av det nya statliga energiverket till Luleå.*

På s. 116 i det föreliggande betänkandet konstaterar utskottet att föredragandet statsrådet i propositionen erinrat om att det i den nya organisationen inte kommer att byggas upp någon ny verksamhet annat än i begränsad omfattning. Han påpekar vidare att alla de funktioner som föreslås ingå i de nya myndigheterna nu ligger i Stockholmsområdet och att dessa myndigheter får mycket nära kontakt med andra myndigheter vilka samtliga finns i Stockholm. På samma sida i betänkandet kan man läsa att det är angeläget att energiverket och regeringskansliet kan upprätthålla nära kontakter och att verket kan påbörja sin verksamhet så snart som möjligt.

Några rader längre ner erinrar utskottet om att arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande 1980/81:23 har diskuterat decentraliseringspolitiken inom den statliga sektorn och den verksamhet som bedrivs av delegationen för decentralisering av statlig verksamhet.

Utskottet presenterar alltså en mycket försiktig skrivning när det gäller det nya energiverkets placering. Under den socialdemokratiska regeringens tid, då man utlokaliserade företag och sysselsättning, kunde även utsatta regioner få del av den ökande sysselsättningen. Men under de senaste fem åren, då man försökt sig på att decentralisera statliga och andra verksamheter, har det inte fungerat speciellt bra.

Det är klart att det krävs *politiskt mod* för att försöka sprida den centrala statliga byråkratin. Ibland får man känslan att vissa centralbyråkrater helst av allt skulle se hela den statliga byråkratin samlad i en jättestor skyskrapa med regeringskansliet i botten och de centrala statliga myndigheterna i våningarna ovanför, med snabbhissar som klarade kommunikationerna mellan våningarna.

I utskottsbetänkandet talas om vikten av nära kontakt mellan energiverket och regeringskansliet. Naturligtvis är det viktigt att det nya statliga energiverket har en bra kontakt med regeringskansliet, och det förmodar jag gäller samtliga statliga myndigheter. Jag kan däremot inte inse att detta nya verk för den skull måste placeras i huvudstaden.

Med dagens snabba kommunikationer går det utmärkt att upprätthålla en bra kontakt även med orter i andra delar av landet. Det tar t. ex. en timme

med flyget från Arlanda till Luleå. Så visst går det att decentralisera även det nya energiverket till den regionen om bara viljan finns.

Även om inte det nya energiverket skulle få så stor effekt i antalet nytillkommande arbetstillfällen, skulle en lokalisering till Luleå ändå ge ett tillskott på servicesidan totalt samt, inte minst, visa befolkningen i landets av arbetslöshet mest utsatta län att statsmakterna har en vilja att hjälpa till och komma till rätta med problemen på sysselsättningens område.

När det sedan gäller möjligheterna att bidra till landets energiproduktion står Norrbotten redan nu i särklass som energiproducent. Det vore därför angeläget att länet också fick tillgodogöra sig en del av den statliga administrationen på detta område.

Av den totala vattenkraftsproduktionen i Sverige 1978/79, som då var 57 TWh, svarade Vattenfall för 46 TWh. Bara Luleå älv svarade för 13,5 TWh. Värdet av den producerade energin i Luleå älv motsvarade år 1979 1 492 miljoner, om man räknar med ett snittpris på 11,3 öre per kWh.

Därutöver finns det stora energitillgångar som ännu inte har börjat att exploateras i någon större omfattning, t. ex. torven. Norrbottens myrmarker beräknas innehålla ca 25 miljarder m³ råtorv, och även om endast en mindre del av dessa tillgångar kan användas, av miljö- och kommunikationsskäl, så talar dessa ofantliga energitillgångar för att det här finns en resurs av stora mått om den används på rätt sätt.

Det finns alltså flera skäl för att utlokalisera det blivande energiverket till Luleå och Norrbotten.

Min förhoppning är därför att den organisationskommitté som skall handha frågan allvarligt skall överväga möjligheten att utlokalisera det blivande verket till den region som har det sämsta sysselsättningsläget i hela landet och som dessutom står i särklass när det gäller att bidra till landets energiförsörjning.

Dessutom pågår det utanför den nordnorska kusten en intensiv olje- och gasletning, och enligt experterna lär det finnas stora chanser till både olje- och gastynd i detta område, norr om den 62:a breddgraden. Ett utvecklat samarbete på energiområdet mellan de nordiska länderna kan därför underlättas om också en del av den statliga energioorganisationen är belägen i vårt nordligaste län.

Avslutningsvis, herr talman: I motionen 478 har vi socialdemokrater från Norrbotten begärt förslag till lagändring i syfte att åstadkomma en smidigare hantering av torvärenden och därmed möjliggöra en säkrare utvinning av landets torvfyndigheter.

I utskottsbetänkandet kan man läsa att det enligt utskottets uppfattning är viktigt att man förenklar administrationen kring utnyttjandet av torvtäkter, och det är naturligtvis tillfredsställande att så sker. Den byråkrati som härskar på detta område fördröjer i nuläget ett rimligt utnyttjande av dessa energiresurser. Det finns därför, efter den skrivning och det ställningstagande som näringsutskottet har gjort i frågan, anledning att avvakta utvecklingen på detta område.

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Anf. 23 STEN STURE PATERSON (m):

Herr talman! Vid behandling av proposition 1980/81:31 i denna kammare underströk jag i mitt anförande vikten av att en fungerande konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar kom till. Jag framhöll emellertid också de brister konventionen innehåller:

1. Den begränsar sitt arbetsområde till de 33 undertecknande staterna och saknar en framåtblickande strategi med syfte att nå ett nödvändigt globalt samarbete.

2. Den har som grundläggande åtagande att avtalsparterna ger högsta prioritet åt åtgärder mot svavelföroreningar. Stor risk föreligger att man därvid försummar åtgärder mot övriga luftföroreningar, ungefär ett tiotal – flera av dessa med en miljöförstörande effekt av samma dignitet som svavelföroreningarna. I särskilt hög grad gäller detta utsläpp av koldioxid, på grund av dess växthuseffekt, samt frigörandet av kemikalier såsom aerosoler, genom dessas reducerande effekt på stratosfärens ozonskikt.

I detta mitt anförande underströk jag också, herr talman, de allvarliga miljömässiga risker mänskligheten står inför vid en fortsatt okontrollerad utveckling av vår energiförsörjning.

Med nuvarande trend talar tillgängliga data för att luftens koldioxidhalt kommer att ha närmast tredubblats fram till år 2050, alltså på endast 70 år. Som följd härav förutses temperaturen ha ökat med tre à fyra grader på medelhöga latituder och med nio till tolv grader inom polarområdena.

Det nu anförda utgör bakgrund till min motion 1980/81:1977. I denna utvecklar jag varför riktlinjer för vår energipolitik måste ges en samordning och koppling till en energistrategi på internationell bas. Arbetet härmed bör påbörjas snarast och med utnyttjande av de organ som i dag står till förfogande. Ett sådant är IEA, International Energy Agency. Sverige kan här spela en ledande roll genom att föra fram tankar på ett utvecklingsprogram om hur ett djupare samarbete på energistrategins område skall bedrivas. För att ett sådant program skall få åsyftad verkan – en kontrollerad utveckling mot bättre miljö – måste det vara grundat på ett genom forskning väl förankrat kunskapsunderlag. I detta avseende är många centrala frågor ännu olösta.

För att kunna upprätta en balansräkning för produktion och konsumtion av koldioxid krävs ökad kunskap om alla i processen ingående delkomponenter. Dit hör världshavens förmåga att uppta och avge koldioxid, växters och vegetationsbältens koldioxidupptagande förmåga, betydelsen av antropogen påverkan av vegetationen – exempelvis nedhuggningen av de ekvatoriella regnskogarna – samt eventuella klimatförändringars reella betydelse. Endast med tillgång till en mängdanalys av i koldioxidcykeln ingående komponenter kan vi åstadkomma den syntes som är nödvändig för att forma ett handlingsprogram som leder till en för mänskligheten tryggare försörjningsbas och bättre livsmiljö.

Redan av denna korta sammanfattning framgår, herr talman, att vi står inför en omfattande arbetsuppgift. Det gäller ett arbete som emellertid är såväl en utmaning som en stimulans genom att det öppnar vägen bort från en

omedveten mänsklighets rovdrift på naturen i denna mänsklighets spontana, kortsiktigt planerade sökande efter en grund för sin existens, fram mot en i samklang med naturens lagar stående verksamhet, som ger en fast grund för vår kulturs fortbestånd och vidareutveckling.

Utifrån nu redovisade aspekter äger det sitt särskilda intresse att ta del av näringsutskottets behandling av motionen i betänkande 1980/81:60. Där konstateras med hänvisning till jordbruksutskottets yttrande att Sverige har ratificerat ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, samt att "jordbruksministern meddelat att han avser att med olika länder diskutera bilaterala frågor i anslutning till konventionen". Medan jordbruksutskottets majoritet härmed anser motionens syfte kunna bli tillgodosett, finner näringsutskottet av samma grunder skäl för att avstyrka motionen.

I det föregående har jag, herr talman, anfört en del skäl för att ECE-konventionen måste vidareutvecklas. Den innehåller heller inga energipolitiska aspekter – än mindre någon energistrategisk målsättning. På grund härav ligger det i sakens natur att det i och för sig utmärkta initiativ jordbruksministern tagit, initiativet att under en rundresa bland olika länder diskutera konventionsfrågor, har begränsat värde. Samtal på ministernivå kan vara av vikt för att initiera ett vidgat internationellt samarbete. De kan emellertid inte i ett slag lösa alla de problem som kräver decenniers arbete för sin lösning.

Ökade utsläpp av koldioxid kommer i en omedelbar framtid att skapa allvarliga problem av global omfattning. Den tidspress vi har att kämpa under markeras med all vetenskaplig tyngd i The Global 2000 Report to the President. Läget sammanfattas där så, att nödvändiga beslut för att undvika en antropogen förändring av klimatet måste fattas under 1980-talet eller allra senast under 1990-talet. Besluten måste vara vetenskapligt underbyggda.

Med tanke på den knappa tid som står till buds framstår näringsutskottets behandling av min motion som föga präglad av situationens allvar. Även motiveringen till avstyrkandet ger uttryck härför.

Slutligen, herr talman, några ord om socialdemokraternas avvikande mening i jordbruksutskottets yttrande. Den plädering som där görs – den uppfattningen hävdades även i gårdagens kammardebatt av Svante Lundkvist – för att försöka få till stånd bilaterala avtal med de länder i Europa som svarar för utsläpp av föroreningar som drabbar Sverige är till sitt synsätt begränsad till rent svenska intressen.

Ett system med bilaterala överenskommelser är emellertid ej tillfredsställande av främst två skäl: det är alltför tidskrävande, och det beaktar ej det faktum att långväga gränsöverskridande luftföroreningar kan ha globala återverkningar. Enda lösningen är en överenskommelse träffad i ett internationellt samarbetsorgan. Naturligt vore därför för socialdemokraterna att stödja min motion.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1980/81:1977.

I detta anförande instämde Allan Hernelius, Gullan Lindblad, Siri Häggmark, Sven Munke och Anita Bråkenhielm (alla m).

Anf. 24 BJÖRN ELIASSON (c):

Herr talman! Som bekant innebär eldning med fossila bränslen utsläpp av föroreningar i naturen. Det svavel och det kväve som finns i kol bildar försurande ämnen som sprids, och vi får en försurning av mark och vatten.

Försurningen får nu allt allvarigare proportioner. Den är en av människan framkallad naturkatastrof. Det är inte längre enbart fråga om, huruvida lämpliga åtgärder kan begränsa försurningens framfart eller reparera skadorna, utan tragiskt nog håller det också på att bli en diskussion om huruvida vissa områden kan räddas från biologisk kollaps.

Allvarligt med försurningen är också att giftiga tungmetaller frigörs och börjar vandra i olika näringskedjor. Det gäller t. ex. kadmium, kvicksilver och aluminium.

Vi har länge upplevt hur sjöar och vattendrag kollapsar. Färska rapporter från Västtyskland visar nu också att marken håller på att drabbas likadant. Hundratals hektar av tallskog dör, och även i Sverige visar undersökningar att skogen drabbas och tillväxten minskar.

Försurningens effekter i naturen beror på naturens egen motståndskraft, dvs. naturens buffrande förmåga. Av undersökningar som gjorts av naturvårdsverket framgår att i de värst drabbade områdena i landet är den kvarvarande förmågan att motstå försurningen nu mindre än 20 % jämfört med förhållandena i början av seklet. För merparten av landet har den buffrande förmågan halverats.

Det som således kan bli följderna av att det kapital som naturens buffrande förmåga utgör försvinner är att hundratusentals hektar produktiv skogsmark förlorar sin produktionsförmåga, liksom alla de sjösystem som rubbats.

I jämförelse med den nationalförlust detta innebär måste rening av rökgaser framstå som enormt billig, även om det skulle röra sig om en mycket avancerad rening.

Priset härför måste rimligen betalas nu och inte övervältras på kommande generationer. Minskar skogstillväxten, betyder det att tillgången på bio-bränslen minskar på grund av ökad konkurrens med andra råvaror till skogsindustrin. Om torven försuras och tungmetaller anrikas i den, innebär det att vi förorenar en nödvändig energiresurs.

Eftersom vi får merparten av det försurande nedfallet utifrån, är det viktigt att vi i fråga om reningsteknik ligger långt före andra länder för att kunna kräva av dem att de skall följa efter och minska utsläppen till låg nivå. Med tanke på dessa perspektiv är de miljökrav beträffande koleldning som propositionen redovisar och utskottet något förstärkt långt ifrån tillräckliga. De måste väsentligt skärpas.

I debattens inledning i går sade statsministern att försurningen är i dag vår allvarligaste miljöfråga och att problemet måste angripas med en lång rad olika åtgärder. Vidare lovade statsministern att regeringen redan i början av

1982 skall lägga fram förslag om ytterligare skärpta miljökrav vid koleldning och att en fortsatt skärpt praxis skall tillämpas för nytillkommande anläggningar.

Mot bakgrund av det allvarliga försurningsläget är det glädjande att regeringen redan nu vill skärpa miljökraven ytterligare, utöver vad utskottet har ansett nödvändigt. Eftersom regeringen återkommer inom ett år med förslag till skärpta miljökrav, mister den socialdemokratiska reservationen sin betydelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till centerns reservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 25 STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater på Gävleborgsbänken har i motion 473 tagit upp kraven att regeringen efter inventering av landets torvtillgångar skall presentera en plan för torvutvinning i Sverige.

Intresset för energitorv har på senare tid varit stort, inte minst i vårt län. Men om, som vi framhåller i motionen, de koncessioner som nu är aktuella beviljas, kommer en mycket betydande del av länets samlade torvtillgångar på kort sikt att läggas under koncessioner som kan låsa utnyttjandet av torvmossarna under lång tid framåt.

Vi anser att det intresse som finns för att undersöka och utnyttja torvmossar är positivt. Men många skäl talar för att detta bör ske mer planmässigt än vad som nu är fallet.

Torvmossarna är en nationell tillgång, som bör utnyttjas för att ersätta importbränslen. Det är viktigt att man genom undersökningar och utveckling av teknik skapar förutsättningar för ett sådant utnyttjande. Det är emellertid också viktigt att man hushållar med torven så att den verkligen finns tillgänglig då den bäst behövs. Därtill kommer en viss oklarhet om i vilken takt marknaden för energitorv växer fram. För att det skall bli en efterfråga krävs t. ex. att betydande investeringar i eldningsutrustning genomförs i hushåll, företag och kommuner. Det kan ta relativt lång tid.

I energipolitiken bör man därför lägga fast riktlinjer för i vilken utsträckning och vid vilken tidpunkt torven skall sättas in som ersättning för importbränslen. Dessa riktlinjer bör fram innan stora delar av landets torvtillgångar har lagts under koncessioner som skapar låsningar. Vi anser nämligen att det finns en risk med den inmutning av stora markområden som storföretagen nu bedriver. Samhällets och kommunernas framtida behov riskerar därmed att bli en andrahandsfråga.

Det är också viktigt att man gör en samlad översyn av miljöproblemen som uppstår vid torvexploatering. Det gäller exempelvis påverkan på grundvattnenivån i omgivande marker. Det är också en fråga om hur landskapsbilden kommer att påverkas, och det finns många andra frågor som måste besvaras. I förbränningsskedet uppstår det i stort sett samma problem som när det

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

gäller olja och kol.

Den borgerliga utskottsmajoriteten, som avstyrker vår motion, har tyvärr ingen egen uppfattning i de här frågorna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna till näringsutskottets betänkande nr 60.

Anf. 26 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill helt kort beröra förutsättningarna för lokalisering av ett energiverk till Gävle kommun som har tagits upp i motion 790.

Gävleborgs län erbjuder en intressant och mångskiftande miljö på energiområdet, vilken bör vara av intresse vid valet av lokaliseringsort för ett statligt energiverk. Det finns många producenter av olika energiformer i länet eller dess omedelbara närhet. Där finns ett mångsidigt kunnande om energifrågor. I länet produceras energi ur vattenkraft, olja, bark, lutar och skogsavfall. Dessutom ligger kärnkraftverket i Forsmark i närheten.

Länets tunga basindustrier är mycket stora energiförbrukare och kan tillsammans uppvisa en allsidig bild av praktisk energianvändning.

Gävleområdet berörs av ett antal intressanta utvecklingsprojekt på energiområdet. Gävle kommun och Krångede AB har etablerat ett samarbete för att utreda förutsättningarna för ett kolkraftverk i Gävle. På flera håll i länet planeras, som framgick av Stig Alftins inlägg, torvbrytning för energiframställning i stor skala. Inom skogsföretagen försöker man utveckla metoder som gör det möjligt att ta till vara skogsavfall som i dag lämnas efter averkningarna.

Vi har en utredning om import av naturgas från Sovjet som kan komma att leda till att norra Upplandskusten strax söder om Gävle är det mest realistiska alternativet för en gasledning. Vidare finns ett projekt som gäller import av naturgas från de norska oljefälten, något som jag kanske skall beröra litet längre fram. I Älvkarleby, en mil söder om Gävle, bedriver Vattenfall forskning inom områdena vattenkraft, solenergi och vindkraft.

Det finns tre statliga verk i Gävle – statens institut för byggnadsforskning, lantmäteriverket och centralnämnden för fastighetsdata. Alla tre har klara anknytningar till den verksamhet som ett statligt energiverk bör bedriva. Frågor om bebyggelseplanering och bebyggelseutveckling är en faktor av grundläggande betydelse för möjligheterna att förändra energiförbrukningen.

De tre nämnda verken kan tillsammans tillhandahålla en basinformation på detta område som bör vara av utomordentligt stor betydelse för en översiktlig och heltäckande energiplanering. Genom samarbetet med ett energiverk skulle en stimulerande miljö för ett utvecklingsarbete utifrån en helhetssyn på energifrågorna skapas.

Statens institut för byggnadsforskning har när det gäller energifrågorna en betydande verksamhet med inriktning på att ta fram statistik och analysmetoder om bebyggelsebeståndet och dess utveckling.

Lantmäteriverket tillhandahåller kartmaterial och annan landskapsinfor-

mation som erfordras i en energiplanering. Av särskilt intresse är verkets möjligheter att medverka när det gäller att ta fram underlag för bedömning av utnyttjande av alternativa energikällor såsom torv och biomassa. Verket arbetar också med termofotografering som har intresse när det gäller att spåra värmeläckage i befintlig bebyggelse och lokalisera ny bebyggelse med hänsyn till lokalklimatet.

Centralnämnden för fastighetsdata, slutligen, har utvecklat metoder för att koordinatsätta och kartera information för en mängd olika variabler som är av intresse i planeringsprocessen.

Mot den bakgrunden skulle en lokalisering av ett statligt energiverk till Gävle ligga väl i linje med de tankegångar som statsmakterna tidigare uttalat om att samla statliga verksamheter med väsentliga uppgifter i fråga om bebyggelseplanering och utveckling till Gävle. Därtill kommer att det allmänt sett måste bedömas som gynnsamt att något bredda och komplettera den administrativa miljö som tillkommit inom Gävleregionen genom den tidigare omlokaliseringen.

Tidigare utflyttade har efter undersökningar visat sig ha funnit sig mycket bra till rätta i Gävle. Det finns också utomordentligt goda kommunikationer i Gävle.

Högskolan i Gävle-Sandviken har tyngdpunkten i utbildningsprofilen inom den pedagogiska sektorn. Planeringen är inriktad på att bredda utbudet. Efter hand har kontakter utvecklats med forskande institutioner i framför allt Uppsala och Stockholm. Planeringen inriktas nu mot bl. a. energiområdet.

Gävle kommun har visat stort intresse för energifrågorna. Förutom överläggningar om uppförande av ett koleldat kraftvärmeverk under 1980-talets första hälft har kommunen intresserat sig för praktisk tillämpning av naturgas, genom att i samarbete med Sydgas AB, Sundsvalls och Östersunds kommuner bilda Mittgas AB, som har till uppgift att klarlägga förutsättningarna för distribution och avsättning av naturgas i södra och mellersta Norrland. Den utredningen har nu redovisats till industriverket. Parallellt härmed diskuteras import av naturgas från Sovjet till ett område strax söder om Gävle.

Kommunen har i mitten av 1970-talet i samverkan med byggforskningsrådet varit föremål för ett antal forskningsprojekt i syfte att nedbringa energikonsumtionen. I nio s. k. EPD-projekt (energi, prototyper, demonstrationsobjekt) har kommunen studerats beträffande olika uppvärmningsformer i befintlig bebyggelse, ett basdataprosjekt för energidata, transportsektorns energibehov, besparingseffekter vid statsbidrag och lån till energisparande åtgärder, trimning av värmeanläggningar m. m.

I övrigt kan som exempel på kommunens aktiviteter på energiområdet nämnas en översyn av värmeplan för centralorten, beredskapsplanering för fjärrvärme, fjärrvärmeutredning i olika delar av kommunen, solvärmeprojekt, riktlinjer för energihushållning i stadsplanering samt jämförande beräkningar genom olika val av individuell värmeförsörjning. Vidare utreds energi från avfallshantering. Slutligen pågår det också en utredning om

energi från avloppsreningsverk.

Sammanfattningsvis anser jag att det finns många skäl som talar för att förutsättningarna för att ett energiverk förlagt till Gävle kommun skulle kunna ligga väl i linje med möjligheterna att utveckla alternativa energiformer. Utifrån en helhetssyn på det planeringsarbete som erfordras finns här förutsättningar både när det gäller statlig verksamhet och intresse och engagemang i utvecklings- och forskningsarbete.

Anf. 27 TALMANNEN:

Om under den förestående voteringen i näringsutskottets betänkande 60 lika röstetal uppkommer vid något tillfälle och kammaren beslutar om återförvisning av ärendet till utskottet, kommer varje avsnitt i utskottets hemställan som fått särskild rubrik att betraktas som ett ärende. Återförvisningen kommer därför endast att avse det avsnitt där lika röstetal uppkommit.

Utskottets hemställan med särskilda rubriker återfinns på s. 129 och följande i betänkandet.

Voteringen i nu förevarande ärende och närmast följande ärende, som är ett tidigare återförvisat ärende, beräknas ta mer än en och en halv timme. Jag föreslår därför att vi vid lämpligt tillfälle under voteringen tar en paus och ajournerar sammanträdet under 15 minuter.

Näringsutskottets betänkande 1980/81:60

Inledning

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Energihushållning

Mom. 3 (lagstiftning om energihushållning)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 (energisparfonder)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 9 (omläggning av energibeskattningen)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (vissa elsparåtgärder m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bränslen

Mom. 16 (förstatligande av den privata oljeindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 18 (lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 20 (statligt engagemang för byggande av en katalytisk kracker)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 24 b (import av naturgas, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 18 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 28 (plan för kolintroduktion och samlad bedömning av koleldade anläggningar)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 29 (statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 31 (importlicenser för kol)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 32 (miljökrav vid eldning med fossila bränslen)

I en förberedande votering biträdde reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl. med 151 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 156 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 162 röster mot 161 för reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Onsdagen den
27 maj 1981

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Mom. 33 (globalt miljöskydd mot gränsöverskridande luftföroreningar)
Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 54 för motion 1977 av Sten Sture Paterson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (centralhamn för kolimport)
Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 38 (ökat stöd till utnyttjande av inhemska bränslen)
Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 39 (prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål)
Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 145 för reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 40 (främjande av småskalig torvutvinning)
Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 145 för reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 41 (ersättning till markägare vid torvtäkt)
Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 67 för reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 45 a (användningen av skogsråvara)
Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 11 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Mom. 45 b (tillsynsmyndighet för fördelning av skogsråvara, m. m.)
Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 214 av Lars Werner m. fl.

Mom. 46 (förbud mot uranbrytning i Sverige)
Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 79 för reservation 12 av Johan Olsson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 51 (odling av energiskog)
Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 247 röster mot 76 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 13 av Johan Olsson m. fl. anförda motiveringen.

Mom. 55 (statligt och kommunalt engagemang i bränslebolag)
Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 14 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 56 (system för tillvaratagande av inhemska bränslen)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 64 c (lokalisering av försöksanläggning för metanoltillverkning till Söderhamn)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 23 för motionerna 390 av Bertil Måbrink och 1414 av Olle Östrand i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Värmeförsörjning

Mom. 65 (antagande av lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 66 (uttalande mot värmeförsörjning genom hetvattenledning från kärnkraftverk)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 68 (Storstockholms fjärrvärmeförsörjning)

Utskottets hemställan bifölls med 303 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 601 av Oswald Söderqvist m. fl. och 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 70 (Malmö och Lunds fjärrvärmeförsörjning)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 143 för reservation 15 av Ingvar Svanberg m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 72 (bildande av en närvärmegrupp)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 17 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Elförsörjning

Mom. 80 (riktlinjer för vattenkraftsutbyggnaden)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1986 av Tore Claeson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 84 (neddragning av kärnkraftsprogrammet)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 85 (förstatligande av kärnkraftverken)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 97 (styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 16 av Ingvar Svanberg m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kärnkraftssäkerhet m. m.

Mom. 101 (riktlinjer för kärnkraftssäkerhetsarbetet)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom 102 (beredningsplan för snabbavveckling av kärnkraftsproduktionen)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom 104 (inrättande av en myndighet för hantering och förvaring av använt kärnbränsle)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom 105 (ny beräkning av avgifter för kärnkraftens kostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom 106 (upsägning av Cogémaavtalet)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 21 för motionerna 475 av Birgitta Hambracus och Pär Granstedt samt 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom 107 (upphävande av sekretessen rörande Cogémaavtalet)

Utskottets hemställan bifölls med 303 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 108 (upparbetning av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Myndighetsorganisationen på energiområdet

Mom. 114 (inrättande av en central energipolitisk myndighet)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 140 för reservation 17 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 116 (oljeersättningsfondens organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 18 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 117 (den energipolitiska organisationen på departementsnivå och på regional nivå)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kommunal energiplanering

Mom. 121

Utskottets hemställan bifölls.

Statens vattenfallsverk

Mom. 123 (statens vattenfallsverks redovisningsprinciper)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 78 för reservation 19 av Johan Olsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 126 (statens vattenfallsverks roll i energiplaneringen)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 127 (utredning rörande övervinster inom vattenfallsverket)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1101 av Eivor Marklund m. fl.

Riktlinjer för energipolitiken, m. m.

Mom. 128 (ett energiföretag i Norrbottens län)
Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 77 för reservation 20 av Johan Olsson m. fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Energiforskning

Mom. 131 (satsning på vindenergi)
Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 1033 av Bertil Måbrink och Jörn Svensson samt 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Mom. 132 (kommunala solvärmeprogram)
Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 137 (riktlinjer för energiforskning, utom i vad avser vindenergi)
Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 138 a-d (anslag till energiforskning, m. m.)
Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 144 (Sveriges deltagande i samarbetet inom Euratom)
Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 148 (statens naturvårdsverks anläggning i Studsvik)
Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 21 av Ingvar Svanberg m. fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 1980/81:61

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 12.27 att ajournera sina förhandlingar till kl. 12.45 för att bereda tillfälle till en paus i voteringen.

Omröstningarna fortsattes kl. 12.45.

Civilutskottets betänkande 1980/81:37

Kommunal planering m. m.

Utskottets motivering godkändes med 254 röster mot 67 för utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen av Knut Billing m. fl.

Mom. 1 och 2 (allmän inriktning av energisparande, m. m. och energihushållning i byggnader samt allmänna frågor om genomförandet)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för motion 2088 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 5 a (villkor för installation av direktverkande elvärme)

I en förberedande votering biträdades motionerna 286 av Knut Wachtmeister och 1983 av Per Unckel m. fl. med 65 röster mot 23 för motion 1999 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 231 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 246 röster mot 58 för motionerna 286 av Knut Wachtmeister och 1983 av Per Unckel m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 b och 6 (framtida skärpning av villkoren för installation av direktverkande elvärme)

Utskottets hemställan, som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2083 av Pär Granstedt, bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Den ekonomiska brottsligheten

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1980/81:40 om den ekonomiska brottsligheten (förnyad behandling).

Anf. 28 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande nr 40 angående den ekonomiska brottsligheten behandlades ingående den 21 maj. Med hänvisning till de inlägg som i den debatten gjordes av representanter för den socialdemokratiska utskottsgruppen yrkar jag bifall till samtliga reservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 29 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till Tommy Franzéns anförande i debatten om den ekonomiska brottsligheten den 21 maj ber jag att få yrka bifall till vpk-motionerna 1979/80:1864 och 1980/81:1577.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

---

*Den ekonomiska
brottsligheten*

Anf. 30 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Med hänvisning till den långa och ingående debatt som redan åberopats ber jag att få yrka bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande nr 40 på alla punkter.

Utskottets hemställan och reservationerna i detta betänkande överensstämde med hemställan och reservationerna i det återförvisade ärendet justitieutskottets betänkande 21.

Allmänna överväganden

Utskottets motivering godkändes med 161 röster mot 160 för den i reservation 1 av Lisa Mattson m. fl. anförda motiveringen.

Mom. 1 (valutakontrollen m. m.)

Reservation 2 av Lisa Mattson m. fl., som ställdes mot motion 1577 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, antogs till kontraposition.

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 159 för reservation 2 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 2 (kontroll av företag som får statligt stöd)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 3 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 3 (företagsrevisorernas ställning och uppgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 4 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 4 och 5 (inskränkning i ansvarsfriheten för aktieägare, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 5 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 6 (grå arbetskraft)

H e m s t ä l l a n

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till hemställan i motion 1577 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

M o t i v e r i n g e n

Utskottets motivering godkändes med 161 röster mot 160 för den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 6 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 7 (näringsförbud)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 7 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 8 (etableringskontroll m. m.)

I en förberedande votering biträdades reservation 8 av Lisa Mattson m. fl. med 158 röster mot 16 för motionerna 1979/80:1864 och 1980/81:1577 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar. 145 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 161 röster mot 160 för reservation 8 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 9 (kontroll över kreditströmmarna m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 9 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 10 (miljöbrott)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 10 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 11 (företagsböter)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 161 röster mot 160 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 11 av Lisa Mattson m. fl. anförda motiveringen.

Mom. 12 (samarbetet mellan polis, åklagare m. fl.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 12 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 13 (förstärkning av polisens organisation m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 13 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 14 (skatteflyktsklausul)

Reservation 14 av Lisa Mattson m. fl., som ställdes mot motion 1979/80:1864 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, antogs till kontraposition.

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 159 för reservation 14 av Lisa Mattson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 15 (resursförstärkningar för skattemyndigheterna)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1979/80:1864 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 16 (förtursregler för vissa skattemål m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1577 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 17 (gäldenärsbrott m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 160 för reservation 15 av Lisa Mattson m. fl.

Mom. 18 (mervärdeskatteregistrering)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 16 för motion 1979/80:1864 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vissa arrendefrågor

Mom. 19 (statlig och kommunal upphandling)

Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 16 för motion 1577 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

6 § Föredrogs

Justitiekommitténs betänkande

1980/81:39 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utskottets hemställan bifölls.

7 § *Vissa arrendefrågor*

Föredrogs lagutskottets betänkande 1980/81:30 om vissa arrendefrågor.

Anf. 31 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Sverige är ett i vissa avseenden unikt land, men det är inte alltid som dess avvikelser är av smickrande natur.

Ett exempel på detta är att vi här i landet aldrig har haft någon jordreform och aldrig fått någon lösning av arrendatorernas problem på det sätt som tidigare har skett exempelvis i grannländerna Finland och Danmark. Av den orsaken har arrendeproblemet här i Sverige så att säga stått kvar, på ett annat sätt än i flertalet andra länder. Dock har det gjorts vissa försök att lämna möjlighet till en ekonomisk frigörelse för arrendatorer genom den friköpsmöjlighet som fanns i 1925 års ensittarlag. Med hjälp av den lagen kunde arrendatorer under vissa omständigheter uppnå rätt till inlösen av sina brukningsdelar. Lagen genomfördes på sin tid av en majoritet bestående av både socialdemokrater och vissa borgerliga grupper.

Emellertid avskaffades ensittarlagen 1967. Den fick då en tioårig övergångstid, och den upphörde automatiskt i och med utgången av år 1976. Bakom detta förhållande ligger en inte helt ointressant politisk och idéhistorisk företeelse, nämligen den att den dåvarande socialdemokratiska regeringen slöt bakom en jordbrukspolitik som innebar en väldig överskattning av storlekskoncentrationen och en övertro på centraliseringen av näringslivet, detta också på jordbrukets område.

Det fanns ju olika politiska grupper som kritiserade och var skeptiska mot denna centralisering och storleksrationalisering sådan den bedrevs. Jag tror att man nu, trots att ensittarlagen gick ut för några år sedan, både i socialdemokratiska kretsar och i många andra kretsar ser med stor skepsis på det synsätt man på den punkten hade på 1950- och 1960-talen. Om Sveriges landsbygd skall kunna hållas något så när levande och inte helt dö ut, tror jag att alla numera håller med om att det där måste finnas plats för något annat än

storgods, skogsbolag och djurfabriker. Det återspeglas också i att arrendatorerna här i Sverige på skilda håll har ökat sin aktivitet och graden av sammanslutning för att hävda sina intressen. Ett av de krav som de för fram är just återinförande i en eller annan lämplig modern form av den gamla friköpsrätten. Detta är också, herr talman, innebörden i det första yrkandet som jag har ställt i motion 906, nämligen att riksdagen skall begära förslag om en sådan här friköpsrätt.

Det är nu tredje året som jag ställer samma krav i en motion. Utskottet svarar liksom tidigare att man vill avvakta arrendelagskommitténs betänkande, som är att förvänta någon gång under hösten. Beträffande detta hade det väl inte varit så mycket att säga – det är i och för sig en normal procedur att man inväntar en utredning i en fråga, om en sådan är på gång, och då inte tar någon ställning från riksdagens sida.

Emellertid kommer jag inte ifrån att den här metoden har missbrukats något av dem som är motståndare över huvud taget till att diskutera friköpsrätten på ett seriöst sätt. Det har nämligen sedan lång tid varit känt att det inte funnits några sympatier med den sammansättning utredningen haft att där diskutera friköpsrätten i positiv anda.

Det är faktiskt också så att arrendelagskommitténs ställningstagande i detta avseende har blivit offentligt. Förträdare för kommittén – tjänstemän från dess sekretariat – har varit ute i bygderna och haft offentliga sammanträden med representanter för arrendatorerna. Där har det klart och tydligt sagts att det i det förslag som kommer att läggas fram inte finns någon friköpsrätt.

Med hänsyn till detta är det förhållandet att man hänger upp sig på att kommittén inte har presenterat sitt betänkande bara en metod från motståndarna till friköpsrätt att skjuta frågan framför sig. Vi vet nu fullständigt klart vad som kommer att hända, och det hade gått mycket bra att ta ett initiativ i denna alltmer angelägna fråga, en fråga som är desto mer angelägen som vi vet att den arrenderade jordens andel under senare år har ökat. Man kan säga att arrendatorproblemet i sina olika aspekter faktiskt har blivit större och påfordrar en lösning.

Naturligtvis är detta inte någon sorts patentlösning på arrendatorernas problem. Det fordras åtgärder inom ett mycket brett register. I någon mån togs ett litet steg i den riktningen när lagutskottet och riksdagsmajoriteten häromåret något förbättrade arrendatorernas rättsskydd. Det visar sig kanske att praktiken inte i allo bekräftar lagstiftarnas mening på den punkten, men det hör inte till detta ärende.

Det var den första punkten i motion 906. Sedan har jag också ett annat yrkande, ett mer begränsat och speciellt yrkande, som egentligen hör till ett delvis annat sammanhang. Det är inte en jordarrendesfråga i egentlig mening och behandlas därför heller inte inom kommittén. Det är yrkandet att de som besitter egna hem som står på ofri grund skall få rätt att inlösa den tomtmark på vilken dessa egna hem står.

Det var ju så i äldre tider att det fanns en generation småjordbrukare – icke självägande – som under intryck av egnahemsrörelsen och senare med hjälp

av de ekonomiska lättnader, som en egnahemsbyggare kunde få, själva uppförde egna hem på sina små ställen.

Den generationen människor, som har brutit mark och skött jordbruket i många av Sveriges regioner, inte minst nere i Skånes storgodsbygder, börjar nu närma sig det skede i livet då de inte längre förmår hålla på med sitt näringsfång jordbruket. De måste gå i pension. Deras bostadssituation är den att de äger sitt hem, men detta står på jordägarens mark. När själva jordbruksarrendet utgår kan de hamna i besvärlig situation. Allt beror på vilken politik jordägaren driver mot dem. Och det finns alltför många jordägare som anser det mer rimligt att sträva efter även relativt begränsade vinster än att ha ett hyggligt förhållande till medmänniskor. Det känner vi till från praktiken.

Jag anser att det vore en akt av rättvisa mot dessa människor, som har begärt så litet och fått så litet av samhället, att de på detta sätt gavs en möjlighet att få sitta trygga i sina hem under ålderdomen. Det vore skönt både för dem och deras efterkommande att veta att de utan bekymmer får bo kvar i det hus som en gång byggdes upp på arrendestället.

Jag är nu litet förvånad över att utskottet inte har kunnat kosta på sig att skilja på dessa båda punkter. Just frågan om bostaden och tomten är, som jag sade, inte en jordarrendesfråga. Det har över huvud taget aldrig varit på tal att behandla den i arrendelagskommittén. Därför tycker jag att det är både reellt och formellt fel att hänga upp ett avslag på motionen i denna del på att det sitter en arrendelagskommitté. Det är ju inte att förvänta att den skall säga något om den här frågan – det är inte dess uppdrag. Frågan hör liksom till sig själv, och i den kunde faktiskt utskottet ha tagit ett initiativ.

Jag är desto mer förvånad och besviken som jag i tre års tid vid skilda tillfällen har diskuterat frågan här i riksdagen. Jag hade nog förväntat mig att olika partier från skilda utgångspunkter skulle kunna se det värdefulla, det rimliga och mänskliga i ett yrkande som detta, till förmån för de människor som kan dra nytta av det.

Från moderat håll talas det ofta om hur betydelsefullt det är att människor äger sitt egna hem. Jag hoppas att det inte bara är av omsorg om de människor som äger lyxvillor i miljonklassen, utan att omsorgen i någon mån också skulle kunna tänkas omfatta dem som har mer anspråkslösa bostäder vilka står på ofri grund. Det är kanske inte helt utsiktslöst att hysa den förhoppningen att åtminstone några, självständiga moderata riksdagsmän, vid en intressekonflikt mellan en storgodsägare, som tillika är markägare, och en liten f. d. arrendator med ett hus på ofri grund, någon gång skulle ta den senares parti.

Jag tycker också att centern, som under så många år har fört fram parollen om en levande landsbygd, borde förstå den här problematiken och ställa sig på dessa små människors sida, försöka trygga deras ålderdom och bostadssituation.

Jag hade kanske i ännu högre grad förväntat mig att socialdemokraterna skulle ha varit aktivare i denna fråga och hyst en annan förståelse för detta problem än vad man har gjort. Jag känner en rad människor i min hembygd

som befinner sig i den situation som jag har berört i motion 906, andra yrkandet. De har sina hem på ofri grund, och de står inför risken att få frånträda sina jordbruksarrenden. Naturligtvis är de oroliga för sin bostadssituation.

Jag vågar påstå att det i de allra flesta fall är fråga om gamla trogna socialdemokrater, människor som har slitit hårt, som började som drängar hos bönderna på 1920-talet. De har, som jag tidigare underströk, begärt föga av samhället, och de har tillgodogjort sig en obetydlig del av de sociala förmåner som har utvecklats här i landet. I de allra flesta fall är de således trogna socialdemokratiska väljare ända sedan de var unga.

Inte minst mot den bakgrunden tycker jag att man hade haft anledning att förvänta sig litet större aktivt intresse för den här frågan hos socialdemokraterna, att de hade gjort ett litet försök att lösa den. Det är ju en så oerhört enkel och mänsklig fråga.

Det är inte något juridiskt komplicerat sammanhang bakom frågan. Den sammanhänger inte heller med svårartade intressekonflikter som kräver långvariga utredningar och förberedelser innan man kan lösa frågan på ett balanserat sätt. Detta är en enkel och rejäl mänsklig fråga.

Det är klart att den i någon mån strider mot de stora jordägarnas intressen. Men t. o. m. de kan slippa vara oroliga – de kommer ju faktiskt vid en rätt till inlösen av tomtmark för egna hem på ofri grund att få betalt. De har alltså ingen anledning att klaga.

Den enda rätt för de stora jordägarnas del som man slår vakt om genom att inte stödja det här förslaget är rätten för dem att utnyttja ett trångmål, att utnyttja den situation en gammal människa befinner sig i som gått och slitit på sitt ställe och nu vill sitta tryggt på sin ålderdom.

Med detta, herr talman, må det räcka, och jag yrkar bifall till motion 906, båda yrkandena.

Anf. 32 INGEMAR KONRADSSON (s):

Herr talman! Det finns, som jag ser det, inte någon som helst anledning att i dag ta upp någon sakdebatt om arrendefrågor. Arrendelagskommittén avser ju att avlämna sitt slutbetänkande redan i höst.

När Jörn Svensson nu påstår att kommittén inte har för avsikt att föreslå någon friköpsrätt och därför kräver lagstiftning direkt, bortser han från det faktum att vi f. n. inte har tillgång till kommitténs utredningsmaterial. Oavsett vilket slutligt förslag som kommittén kan tänkas komma med är det naturligtvis nödvändigt att ta del av utredningsmaterialet och noggrant pröva ställningstagandena.

Anledningen till att den tidigare begränsade förköpsrätten till arrendeställen avskaffades var att reglerna i vissa fall försvårade en nödvändig strukturrationalisering inom jordbruket. Det fanns också exempel på att utbudet av arrendemark begränsades av reglerna. Kvar står också det faktum att besittningsskyddet för arrendatorerna ändå blev betydligt bättre i och med jordbalkens tillkomst.

Jag bortser inte ifrån att det kan finnas anledning att titta närmare på de

problem som tas upp i motion 906. Men det kan inte finnas anledning att nu föregripa kommitténs betänkande när det väntas föreligga inom så kort tid. Det gäller såvitt jag förstår båda yrkandena i motion 906. Frågan om att få friköpa mark där egnahem står på ofri grund är ju ändå knuten till jordbrukare och jordbruksarrenden. Det kan därför finnas anledning att återkomma i ett annat sammanhang till de här frågorna.

Jag vill alltså yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 33 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det finns – det konstaterar man med beklagande – för de obotfärdiga alltid formella möjligheter att slingra sig ur en situation. Men jag tycker ändå att Ingemar Konradsson går litet väl långt. Han står här och rent ut sagt spelar teater när han säger sig inte veta vad arrendelagskommittén kommer att föreslå. Men han har haft en nära partikamrat i kommittén, Sven Lindberg, och han har säkerligen varit underrättad långt i förväg om hur diskussionerna har gått och om att kommittén inte kommer att föreslå någon friköpsrätt för arrendatorer – däremot en förköpsrätt i vissa fall.

Jag tycker inte att vi skall stå här och spela okunniga och låtsas som om det gällde en hemlighet. Företrädare för kommittén har ju varit ute i bygderna och talat med folk. Allt är offentligt känt. Vi vet precis hur kommittén kommer att förhålla sig i de här frågorna. Då tycker jag att man åtminstone kunde vara så ärlig att man talar om var man står. Ingemar Konradsson borde på sitt partis vägnar tala om huruvida ni är för en friköpsrätt i någon form. Är ni för den tankegången eller är ni emot? Arrendatorerna vill veta detta.

Så till yrkandet 2, där jag hävdar att – fullständigt oavsett vad arrendelagskommittén sysslat med – detta lilla ynkliga och väl avgränsade problem är någonting som vi kunde ha tagit itu med för länge sedan. Det kunde vi mycket väl ha brutit ut. Det har nämligen inte kommittén intresserat sig för. Det är ett specialproblem, som är av stor och avgörande vikt för den kategori människor som berörs av det men som är juridiskt väl avgränsat och synnerligen enkelt. Det skulle nästan kunna lösas utifrån en departementspromemoria. Det har vi sett exempel på förr, när det gällt liknande små problem.

Vad jag tycker är tråkigt och vad som gör mig otålig är inte det förhållandet att jag år efter år inte får någon förståelse utan möts av uppfattningen att det hela bör avfärdas. Det spelar mindre roll. Det får man finna sig i. Man får ha tålamod. Det som gör mig otålig är i stället det förhållandet att det här rör gamla människor, som inom den närmaste tiden kommer att befinna sig i – eller redan nu håller på att glida in i – en situation där denna trygghetsfråga blir aktuell för dem. Vill vi göra någonting för dem, som ändå gjort så mycket för Sveriges jordbruksbygder och deras kultivering och slitit så för detta, då bör vi göra det snart.

Jag vill återigen ställa frågan: När arrendelagskommittén lägger fram sitt betänkande, kommer då Ingemar Konradsson och hans parti att ställa sig bakom kravet på inlösenrätt för egnahem på ofri grund i de här förekommande fallen? Jag tycker att herr Konradsson kan kosta på sig att ge mig det

beskedet om sin politiska åsikt – även om han tycker att vi formellt skall förfara med ärendet på det sätt som han föreslagit.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

Anf. 34 INGEMAR KONRADSSON (s):

Herr talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att det finns anledning för oss att, när arrendelagskommitténs betänkande läggs fram, pröva åtminstone en del av de tankegångar som finns i motion 906. Oavsett vilka förslag kommittén lägger fram i de olika delarna finns det all anledning att pröva de argument som finns för och emot ställningstagandena. Det är ett vanligt förfarande, som vi har brukat tillämpa här i Sveriges riksdag. Då tycker jag att vi kan förfara så den här gången också. Vi får alltså anledning att pröva de här frågorna när det långvariga arbete som arrendelagskommittén lagt ned på de här frågorna lett till resultat i form av ett betänkande.

Vissa arrendefrågor

Anf. 35 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det där kan låta nog så bra på riksdagssvenska. Men det faktum att det finns en massa utredningar här i Sverige som utreder olika problem och att vi inte kan fatta något direkt beslut i de frågor som är under utredning är en sak. Det hindrar oss inte från att ha en politisk åskådning och redovisa den inför allmänheten. Det kan man göra ändå. Skulle vi inte kunna redovisa någon åskådning bara därför att en utredning arbetar med en fråga, då skulle det bli mycket tyst i den här kammaren. Då skulle ärendelistorna se synnerligen blygsamma ut och ingen skulle våga säga någonting.

Anledningen till att jag vill pressa Ingemar Konradsson en smula på den här punkten – speciellt i vad gäller rätt att inlösa tomtmark för hus på ofri grund – är att han i sitt inledningsanförande hänvisade till att den gamla ensittarlagen avskaffades därför att den var ett hinder för vissa intressen, som stod bakom strukturomvandlingen. Då skulle jag vilja fråga: Är det en socialdemokratisk partiåskådning att man av det skälet inte kan tänka sig någon friköpsrätt eller inlösenrätt i framtiden? Hänger ni kvar vid 60-talstänkandet? Har det inte gått långt nog med jordkoncentrationen i Sverige, till förmån för bolagen och storgodsens? Skall vi nu också offra den sista rätten för gamla människor, som på sin ålderdom kan behöva sitta tryggt till hus och hem?

Jag vill ha herr Konradssons inställning redovisad: Är han för deras intressen? Är han beredd att bevaka dem när utredningens betänkande läggs fram och vi får en friare diskussion om den här frågan? Eller är han emot inlösenrätt i princip?

Anf. 36 INGEMAR KONRADSSON (s):

Herr talman! Jag nämnde i mitt inledningsanförande några av de skäl som låg till grund för de beslut som fattades när jordabalken tillkom och den begränsade rätten till friköp avskaffades.

När arrendelagskommitténs betänkande kommer står vi helt fria att pröva argumenteringen med utgångspunkt i de värderingar som vi nu har. Jag vill

Onsdagen den
27 maj 1981

Vissa arrendefrå-
gor

stå fri i det ställningstagandet och inte uttala mig förrän jag har sett kommitténs betänkande.

Anf. 37 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är ju inte så stor poäng med att Ingemar Konradsson inför mig hänvisar till vad han sade tidigare – det har jag ju nyss hört. Jag frågade bara: Är du för inlösenrätt av tomt för egnahem på ofri grund i de här förekommande fallen eller är du emot en sådan inlösenrätt? Kan jag få höra din inställning i den frågan! Det är väl ändå litet begärt.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (arrendators rätt till friköp)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 19 för motion 906 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

8 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid nästa sammanträde, den 1 juni.

9 § Anf. 38 TALMANNEN:

Jag får meddela att på föredragningslistan för nästa sammanträde uppförs utbildningsutskottets betänkanden 36, 33, 34, 35 och 40 samt civilutskottets betänkande 42 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

10 § Anmäldes och bordlades

Utrikesutskottets betänkanden

1980/81:26 om nedrustning m. m.

1980/81:28 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Försvarsutskottets betänkande

1980/81:28 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkande

1980/81:63 om vissa varvsfrågor, m. m. (prop. 1980/81:131)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:17 om sysselsättningsfrågor i samband med omstruktureringen av varven (prop. 1980/81:131)

11 § Anmäldes och bordlades

Motion

1980/81:2208 av *Eric Holmqvist m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:199 om försvarets materielverks organisation m. m.

Nr 152

Onsdagen den
27 maj 1981

---

*Meddelande om
fråga*

12 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 27 maj

1980/81:439 av *Mårten Werner* (m) till handelsministern om tullens möjligheter att undersöka misstänkta narkotikasmugglare:

I ett interpellationssvar den 3 april i år utlovade dåvarande handelsministern att skyndsamt förelägga riksdagen förslag syftande till att ge tulltjänstemän möjlighet att besluta om längre gående kroppsundersökning av för narkotikasmuggling skäligen misstänkta inresande än vad kroppsvisitation innebär.

Avser handelsministern fullfölja dessa sin företrädares intentioner och när kan i så fall förslag till lagändring förväntas?

13 § Kammaren åtskildes kl. 13.52.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Onsdagen den 27 maj

Talmannen 38, 54

Alftin, Stig (s) 35

Blom, Lennart (m) 15, 16

Cars, Hadar (fp) 13, 17, 28

Eliasson, Björn (c) 34

Franzén, Ivar (c) 7, 8

Gernandt, Anders (c) 28

Granstedt, Pär (c) 9, 15, 18

Hansson, Ing-Marie (s) 36

Jacobsson, Egon (s) 26

Jansson, Paul (s) 5, 7, 8

Johansson, Kurt Ove (s) 19

Johansson, Marie-Ann (vpk) 45

Konradsson, Ingemar (s) 51, 53

Mattson, Lisa (s) 45

Paterson, Sten Sture (m) 32

Polstam, Åke (c) 46

Sundström, Sten-Ove (s) 30

Svensson, Jörn (vpk) 20, 48, 52, 53, 54

Svensson, Olle (s) 3

Svensson, Sten (m) 22

Unckel, Per (m) 14, 17